

Drsná krása

Albánie

a příběhy z Černé Hory

Luboš Vránek

Obsah

Prolog	7	<i>Oricum a Karaburun</i>	160	Pogradec a cesta podél Černého Drinu	287	Bratajský most	462
Úvod	9	<i>Cesar-Pass NP park Llogarë</i>	162	Lurská jezera	290	Amantia	466
Kdy jet	10	Llogarský průsmyk <i>Green Coast Residence</i>	165	Krátký výlet do Prokletije	303	<i>Roskovec</i>	468
Naše putování Albánií	12	Dhërmi, Ilias, pláž Gjipe	167	Plavba po jezeře Komani	308	Těžba ropy v Albánii	470
Různé tváře Albánie	13	Himarë	175	<i>Albánské Thajsko</i>	310	Přehrada na řece Devoll (<i>Banjë Reservoir</i>)	472
<i>Zlobilo nás počasí</i>	14	<i>Himarë 2022</i>	179	Prokletije	312	Vodopády Sotire	474
<i>Divoká i laskavá Albánie</i>	14	<i>Himarë 2023</i>	182	Buni i Bajraktarit	336	Kouzelný svět kaňonu Holta	476
<i>Albánský jídelníček aneb na co se těšit</i>	29	Zajímavé pláže Albánské riviéry		Zákoutí řeky Valbonë	339	Jezero Bovillës II.	482
<i>Agroturistika v Albánii</i>	33	od Himarë po Ksamil	183	Proměny Ndërlyse 2023	347	Vodopád Shëngjergji	484
Autem do Albánie 2016–2023	35	<i>Pláž Potam</i>	184	Bukumirsko a Rikavačko jezero, Černá Hora	354	Duna Rana e Hedhun	486
<i>Seniorský věk ani počasí nemusí</i>		<i>Pláž Filikuri</i>	184	Pohádkové scenérie nad zátokami jezer Drinu ...	364	Mys Rodon	488
<i>být překážkou 2023</i>	42	Okolí Himarë	185	<i>Řeka Drin</i>	364	Kyklopovo oko	491
Vermoš, nejsevernější vesnice Albánie	47	<i>Livadh</i>	185	<i>Nad zátokami jezera</i>	364	Mosty Vashës na řece Mat a jezero Ulzës	493
<i>Vodopády Selcë</i>	56	<i>Aquarium</i>	187	Klášter Sv. Nauma 2021	370	<i>Jezero Ulzës</i>	495
Škodra	57	<i>Guma</i>	189	Další albánské putování v letech 2022/2023	377	Elbasan	497
<i>Galerie Marubi</i>	63	<i>Pláž a kaňon Gjipe 2023</i>	190	NP Prespanské jezero, <i>Korča</i>	382	Tak zas někdy příště ...	504
<i>Olovená mešita</i>	66	<i>Jalë</i>	193	<i>Korča</i>	383	Příběhy z Černé Hory	508
<i>Ura e Mesit</i>	67	<i>Pláž Llamanit</i>	195	Voskopojë	387	Meandry řeky Crnojeviče	509
Syri i Sheganit, <i>Skadarské jezero</i>	68	<i>Vesnice Pilur</i>	196	NP Bredhi Drenovës, zvaný Jurský park	390	Kaňon řeky Cijevny / Cepu	510
Kruja	70	Palermská zátoka	197	<i>Vesnička Boboshtice</i>	394	<i>Vodopády Niagara</i>	516
<i>Pevnost v Kruji</i>	73	<i>Pláž Nemo</i>	200	<i>Rezervoár u Ujë Bardhë</i>	395	Hridské jezero	520
<i>Kula, krevní msta</i>	74	<i>Panorama beach a divoká pláž</i>	201	Termální prameny na řece Sarantaporos	396	Bora a Oko Skakavice	525
<i>Proměny Kruje</i>	78	<i>Qeparo</i>	204	Vodopád Sopotit	401	NP Durmitor – Černé jezero	528
<i>Kruja, Sari Salltik</i>	81	<i>Borš (Borsh)</i>	205	<i>Přesun do kaňonu Osum, Raban, Sevran</i>	405	Malý a Velký Medvěď, Terzin Bogaz, Lokvice	530
Přehradní jezero Bovillës	84	Oblast Lukovë	208	Kělcyrë	409	Crvena Greda	539
Tirana	86	<i>Bunec Beach Resort</i>	208	Kaňon řeky Osum II. 2022	411	Bobotov Kuk	541
Tirana 2023	89	<i>Pláž a kemp Gate to Horizon</i>	211	<i>Kaňon řeky Osum 2023</i>	416	Vyhlídková cesta kolem Durmitoru a do Plužine ..	547
<i>Katedrála sv. Pavla</i>	100	<i>Lukovë Beach, Krorez Beach</i>	212	<i>Vodopád v Bogovë</i>	427	Řeka a kaňon Tara	551
<i>Ruční myčky aut (Lavazh)</i>	103	Kakome, klášter Panny Marie	213	<i>Jak jsme nedojeli na horu Tomorri</i>	428	Kaňon řeky Morači	554
Drač (Durrës)	104	Butrint (Sarandë a Ksamil)	216	<i>Berat Caravan Camping</i>	428	<i>Klášter Morača</i>	554
<i>Drač v roce 1995</i>	108	Sarandë 2023	226	<i>Náhrada ztracené SPZ</i>	428	Ropojanské jezero	558
Proměny Drače 2023	109	Ksamil 2023	229	Kaňon Gradec	429	Klášter Ostrog	559
<i>Drač (Durrës)</i>	120	Jeskyně a kostel sv. Jiří, <i>Dërmish</i>	232	<i>Turecký most Kasabashi</i>	429		
<i>Albánské pobřeží</i>	122	Modré oko (Syri i Kaltër)	234	<i>Jeskyně Pirogoshi</i>	432		
Berat, město tisíce očí	123	Kostel Panny Marie v Labovë	237	Benátská pevnost Bashtova	435		
<i>Berat 2023</i>	129	Gjirokastër	241	Byllis	436		
<i>Cesta ke kaňonu Osum</i>	135	Jezero Viroit	258	Tepelenë	438		
Kaňon na řece Osum I.	136	Hadrianopolis	259	<i>Hotel Uji Ftohte Tepelenë</i>	440		
Apollonia	142	Permět a termální prameny na řece Lengaricë	261	Náhorní plošina s kaňony Kurveleshi	443		
Vlora	149	Zákoutí řeky Vjosë/Aoos	272	<i>Akvadukt Ali Paši</i>	445		
<i>Zvěrnec</i>	153	Vyhlídková cesta do Korcë	277	<i>Vodopád Peshtura, Progonat</i>	447		
<i>Zvěrnec 2023</i>	156	Korča	280	<i>Nivicë 2023</i>	449		

Vodopád Shëngjergji, 2023.

Prolog

S laskavým svolením cestovatelky Aleny Obstové vám nabízím její vyznání milované Albánie:

Albánii jsme si hluboce zamilovali. Poznali jsme ji před deseti lety, kdy to ještě byla téměř prostinká země plná drsné a originální krásy, kdy host v rodině byl důležitou osobou hned po Bohu. Když jsme chtěli například přespat v autě před restaurací, tak o tom její majitelé nechtěli ani slyšet, máme prý přespat v lokále. Byl to ale zároveň i obchod, všude bylo plno zboží a oni by v něm nechali přespat úplně cizí lidi! Tolik nám věřili. Usmlovali jsme to tenkrát na jejich dvůr, ale protože prý mají povinnost postarat se o bezpečí hosta, zůstal majitel spát v restauraci, protože co kdybychom něco náhodou potřebovali...

Když jsme v horách na stole nechali číšníkovi spropitné, tak za námi vyběhl a vnucoval nám peníze zpět, že on své už dostal. Když jsme navštívili holiče a nechali se ostříhat, tak po nás zavřel oficínu a my jsme skončili u něj a jeho rodiny v nádherném bytě na svačině. Když jsem si první noc v kempu vyprala prádlo a ráno jsem zjistila, že je ze šňůry pryč, pomyslela jsem si něco o zlodějích. Ale přišel šéf kempu a vysvětlil mi, že ho v noci sebral, protože začalo pršet, tak aby mi nezmoklo. Když jsem jako stará dáma s bolavými koleny nemohla vylézt z přírodního termálního bazénu u řeky Lengarice, tak přiběhli dva mladíci a s úsměvem mi nabídli pomoc. Když jsem jim za ni děkovala, tak nemohli pochopit, proč a za co jim vlastně děkuji. Když potkám děti jdoucí ze školy, tak mě tady pozdraví... To jsou věci, kvůli kterým jsme si Albánii zamilovali a stále ji velice milujeme a rádi se tam i letos znovu vrátíme.

Zažili jsme zde mnoho dalších příhod. Zajímavé pro nás byly třeba ty, které vypovídaly o vztazích mezi muži a ženami. V horách vždy čekali až to, co jsem v obchodě nebo v restauraci objednala já, odsouhlasil můj manžel. Teprve pak nám to přinesli. A když ze začátku jen ledabyly broukl „JO“, tak nepřinesli nic. Musela jsem mu vysvětlit, že jim albánsky řekl NE. Když mi nebylo dobře a objednala jsem si sklenku rakije, manžel to musel v restauraci odsouhlasit; číšník ji pak ale stejně postavil před něj s odůvodněním, že ženám alkohol v restauraci nepodávají.

Samozřejmě si všímáme i věcí, které Albánii souží, ale my jsme zde přece jen jako hosté, a proto nám nepřísluší některé jejich dosud nezvládnuté problémy kritizovat. Nebo dokonce tuto milou zemi veřejně pomlouvat, jako to někteří dělají. Víme, čím si tato maličká zemička na jihu Balkánu ve své historii musela projít. Máme k ní i k jejím lidem hlubokou úctu. Je tu však i hodně věcí, co jim tiše závidíme – třeba v oblasti vzájemných vztahů – úcta mladých lidí ke starým, soudržnost rodiny, radostné vítání a objímání se i při náhodném setkání, jejich usměvavé tváře i snahu navazovat komunikaci s cizinci. Obdivujeme jejich lásku k vlasti a také k vlajce, kterou běžně vyvěšují i na své domy. Pomoc v nouzi a přátelský vztah k druhým lidem je tu také ještě samozřejmostí. Je zvykem, že příbuzní, kteří nyní pracují a bydlí v cizině, posílají domů peníze, aby ti, kteří žijí doma, mohli vystavět dům hodně veliký, kam by se pak oni na stáří rádi vrátili. Protože umřít a být pochováni si přejí v Albánii, ve své domovině. Proto se tu staví tolik nových velikých domů s mnoha okny.

Albánci nás fascinují také v oblasti rozvoje země – i v tak náročném terénu dokáží rychle budovat nové tunely, obchvaty měst, kilometry nových silnic; v jednom roce slyšíme, že vláda rokuje o prokopání tunelu pod Llogarem a hle, druhým rokem se tam už kope! U nás věc, bohužel, naprosto nevídaná...

Bamje me mish dhe salcë domate (okra s masem v rajske omáče)

Musaka

Harapast	Polenta s jehněčími střevy, máslem, sýrem a kukuřičnou moukou
Harengë	Sleď
Jani me fasule	Hustá fazolová polévka
Japarak	Ve vinných listech zabalené mleté jehněčí s rýží
Kaçkavall	Místní vynikající zralý žlutý sýr (někde už ho servírují osmažený)
Kadaif	Turecká sladkost. Nudle či nitě z filo těsta (mouka, voda, olej) se zabalí do klubka nebo válečku, potom se smaží na másle nebo oleji a jsou přelity hodně sladkým sirupem, nebo medem. Často se přidávají ještě nasekané ořechy.
Kajmak	Tradiční balkánský vysokotučný sýr
Kallamar	Kalamáry
Karavidhe	Humr
Karkaleca deti	Krevety
Karkaleci	Garnát
Kebab	Grilované šišťičky z mletého hovězího s cibulí a česnekem
Këmbët e bretkosës	Žabí stehýnka
Kernaca	Válcovité karbanátky (specialita v Korčë)
Kocë	Drobné mořské rybky – pražma mořská / mořan zlatý
Koran	Pstruh z Ochridského jezera
Krapi	Kapr
Kukurec	Nasekaná játra v obalu ze střev
Levrek	Drobná mořská rybka – mořský vlk / morčák
Lokum (rahat lokum)	Cukrovinka ze škrobu a cukru podobná želé. Bývá obalená v práškovém cukru.
Melci pulë	Kuřecí játra
Merluc	Drobná mořská rybka (štítzubec/hejk/mořská štika)
Meze mishi	Směs jehněčího, skopového, vepřového a hovězího masa se zeleninou a hranolky
Midhjet	Slávky
Mish lope	Maso hovězí
Mish dashi	Maso skopové
Mish vici	Maso telecí
Mish derri	Maso vepřové
Mish pule	Maso kuřecí

Mish qenji
Mish dhie
Mish në hell
Mish comlek

Ngjalë
Oktopod
Pacë koke

Pa gluten
Paidhaqe
Patate
Peshk shpatë
Perime në zgara
Petka
Petulla

Petulla të fshira

Pita
Pjekur
Qebap në letër

Qefull
Qifqi
Qoftë (çuft)

Qoftë të fërguara
Qoftë korçe
Qumësthor
Raki
Rosto
Rosto me salce kosi
Sacë kosi
Salep

Salmon
Sardele
Sheqerpare
Shish kebab (ražniči)

Maso jehněčí
Maso kozí
Maso na rožni
Vařené (nebo dušené) kousky telecího s lilkem, špenátem nebo zelenými fazolkami a naloženou cibulí.
Úhoři z lagun, vynikající pochoutka
Chobotnice
Dlouho vařená ovčí / prasečí hlava a pak je obrané maso dušené na česneku, cibuli, černém pepři a octu. Někdy se přidává i trochu mouky. Tučná polévka ze skopové hlavy je tradičním jídlem místních horalů k snídani).
Bez lepku
Grilovaná skopová žebírka
Hranolky
Mečoun
Grilovaná zelenina (lilek, cuketa, cibule, papriky, rajčata a další zelenina)
Těstoviny se sýrem polité máslem
Kousky fritovaného / smaženého těsta, které často jedí Albánci ke snídani s bílým sýrem (typu feta), džemem nebo medem.
Vrstvené palačinky na sebe a prokládané bílým sýrem, žlutým kackavallem a vlašskými ořechy. Podává se v celku a krájí se jako dort.
Placka se roluje kolem nádivky, až vytvoří párku podobný tvar a pak se peče
Pečené
Kousky marinovaného skopového, vepřového nebo hovězího, grilované na špejlích s plátky cibule + kousky opečeného sýru feta zabalené ve staniolu a pečené v troubě.
Parmice, podává se hlavně na severu
Kořeněné rýžové kuličky provoněné mátou (připravují v Gjirokastru)
Masové krokety nasekaného kořeněného převážně skopového masa spojené vejcem, kořeněné i mátou a opečené jako placičky, karbanátky nebo válečky na oleji a podávají se se salátem, brambory, i jako rychlé občerstvení ve stáncích.
Obsahují sýr feta
Qoftë podávané s rajskou omáčkou
Sladký byrek (nejčastěji s vanilkovým krémem) a posypaný cukrem se skořicí
Rakije, pálenka hlavně z vinných hroznů nebo i jiného ovoce
Vykostěné plecko opékané v troubě a podávané s vlastní šťávou
Pečený rosbif (hovězí maso) s kysanou smetanou, nebo jogurtovou omáčkou
Omáčka podobná řecké tzatziki (jogurt, okurka, česnek, olivový olej)
Prášek z hlíz orchidejí, který obsahuje mnoho vitamínů. Vyrábí se z něho např. nápoj nebo zmrzlina.
Losos
Sardinky
Kuličky ze sladkého těsta pečené na másle
Řezy ze skopového, hovězího, nebo vepřového masa marinovaného a grilovaného na špejlích s plátky cibule. Existují různé obdoby, například s přidávkem sýra nebo s mletým masem na špejli ve tvaru válečku.

než si přivyknou. Zapínal jsem i dálková světla a jel zvolna, bylo to dost nepříjemné zvláště tehdy, když se tunel kroutil bez znatelného světýlka na konci. Druhou nepříjemností bylo problematické vyhýbání na úzkých silnicích. Černohorci vůbec nevyužívali místa pro vyhnutí, prostě to valili a ucukli až na hranici kolize, sami málem vltli do příkopu. Když jsme se např. vraceli z Albánie domů po okrskách

Kaňon řeky Morači.

Plavské jezero a kempování na jeho břehu, 2016.

cestou kolem pobřeží, vyřítil se na nás autobus. Narval jsem to do stráně až na skalisko, i tak to bylo málo. Dál jsem nemohl a autobus pořád jel. Čekal jsem náraz, když tu se řidič konečně „probudil“ a dupl na brzdu. Zastavil 5 cm před mým nárazníkem. Krve by se ve mně nedořezal.

Po odklonu od říčky jsme přes Kolašin a Andrijevicu mířili k jezeru do Plavu u hranice Černé Hory s Albánií. Když jsme se v horách prokousali serpentunami i mraky, cesta nás svedla zpět do údolí k odlehlým vesničkám mezi zasněženými horskými velikány. Opuštěné dřevěné usedlosti dávaly tušit, jak se tu žilo. Ve víscce Bare Kraljske jsme z horských pramenů čerpali pitnou vodu, sem tam prohodili pár slov s místními usedlíky a ti nám pak ukázali, kde jsou nejlepší výhledy na horu Komkučki (2487 m n. m.) a přilehlé zasněžené vrcholy dalších štítů. Úžasné. Tohle nás fakt bavilo.

Vidět Plavské jezero mi doporučilo hodně lidí, ale nevím vlastně proč. Rozparcelované břehy se soukromými pozemky a bažinaté volné plochy nedávaly moc příležitostí přístupu k jezeru. Zajeli jsme nakonec mezi zahrady a pole, kde jsem se snažil přemluvit majitele kousku trávy. Ten mi ale doporučil nedaleký plac vedle rozestavěného hotelu, prý tam včera kempoval autobus s českým zájezdem. Když jsme tam rozbili tábor a Míša začala chystat jednoduchou večeři, navštívila nás smečka toulavých psů. Neuvěřitelný mix plemen. Komáři záhy zjistili, že bílkoviny jsou k mání a pustili se do nás. Povídám Míše: „Po 22. hodině postupně přestanou, neboj, dřív stejně nezalehneme“. Spacáky byly během chvíle mokré od rosy a v noci nás probudil mráz. Promrzli jsme se ke svítání, zahřál nás až teplý čaj a zanedlouho nás pak měli Albánci „doma“.

Prokleté hory nad Plavem, oblast Hridski krš (kras), 2022.

Seniorský věk ani počasí nemusí být překážkou | 2023

Děkuji čtenářům knihy Drsná krása Albánie publikované na jaře 2023 za zajímavé podněty, které mě přiměly doplnit a rozšířit stávající text o témata, která je zajímala a jistě budou inspirovat i další příznivce této nádherné země. Kromě nových fotografií některých už publikovaných míst jsem přidal další, protože jsem v mezidobě zavítal i na místa, mnou dosud nenavštívená. Vyslyšel jsem i požadavek na vyhledání několika lokalit s méně obsazenými nebo ještě divokými plážemi. Tyto tipy se už v průběhu léta ve FB skupinách uchytily a osvědčily. Nicméně všechna letoviska a pláže jsem letos navštívil a fotil mimo sezónu, proto jsou bez davů lidí a někdy ještě v přípravách na blížící se sezónu.

Hned v úvodu zmíním skvělou zprávu – v únoru 2022 byl vyhlášen přírodní park Vjosa, který má pomoci lepší ochraně překrásné řeky na jihu Al-

bánie, představující jeden z posledních divokých toků v Evropě. 10 let se na vládní úrovni bojovalo mezi výstavbou elektráren nebo zachováním divoké neregulované řeky. Zdá se, že pro tuto chvíli vyhrála příroda, ne ekonomika a dne 15. března 2023 byla **oblast toku řeky Vjosa prohlášena národním parkem**. Tato nejvyšší úroveň ochrany by měla zabránit budování přehrad i zamezit výstavbě hotelových rezortů či průzkumným vrtům pro těžbu ropy. Mimo další přírodní parky (řeka Shalë, pramen Modré oko u Sarandy atp.) má také vzniknout národní park Albánské Alpy, který by měl sjednotit NP Theth, údolí Valbony a přírodní rezervaci Gash do jednoho celku. Možná právě tento plán je důvodem, proč developeři tam tak intenzivně staví, než jim to zarazí.

**17. 5.–26. 6. 2023 převážně Albánie,
27. 6.–9. 7. 2023 Bosna a Hercegovina**

Jarní počasí bylo v roce 2023 doslova bouřlivé. Původní záměr byl vyrazit před půlkou května do

Na jaře roku 2023 byla oblast toku řeky Vjosa prohlášena národním parkem.

Z uliček starého bazaru ve Skopje, 2023.

Albánie a Černé Hory za ještě tekoucími řekami a vodopády se silnějším proudem vody, ale překazily ho silné deště na Balkáně. Nakonec jsem vyjel až 17. 5. 2023 s tím, že mokré počasí využiji k přesunu na jih Srbska s cílem navštívit vodopády **Sopotnica Falls** a další spolu se skalním útvarem **Đavolja Varoš**. V tu chvíli nepršelo pořád, šlo spíše o přehánky a naději na „úspěch“ mi dávala jasná obloha, která mě provázela celým Srbskem až k místu, kde byly vytipované skály. Tam se ale vše zlomilo a z temné oblohy se spustil déšť. U benzinky mi řekli, že se ke skálám ten den nedostanu, protože bych tam zapadl v bahně. Předpověď na další dny byla podobně mokrá, rozhodl jsem se proto pro přesun do Skopje v Makedonii, kde mělo být lepší počasí. Makedonské hlavní město jsem vždy jen projížděl, tentokrát jsem v něm 2 dny zůstal, abych si prohlédl pověstný starý bazar a v něm uličku s dortíky a dalším mlsáním. Malé město je urbanistický binec jako Drač. Na jedno náměstí tu nacpali všechny sochy světa se stejným designem a špatně naprogramované vodo-

trysky 2 sloupů/soch mají zřejmě ohromit. Nejvíce mě bavil Big bazar, kde jsem nakoupil čerstvé jahody a různé koření. Starý bazar jsem prošel snad 3× nebo 4× a jediná věc, která mě opravdu zaujala, byla výstava obrazů v bývalém hammamu. Skutečně orientální bazary i mešity jsem viděl v Íránu, Turecku i na severu Afriky, tenhle mě znovu už nepřiláká. Byl jen závanem starých časů. Vlastně jediný lesk měla místa, kde se kouřila šíša.

Na cestě do Albánie jsem se zastavil ještě v městečku Ohrid, které jsem taky dosud míjel, tentokrát se na mě sluníčko usmálo a cíp s klášterem jsem si užil za pěkného počasí.

Cíle si vybírám hlavně podle toho, co se dá v místě vidět zajímavého. Příznávám, že túry po cestách v mlázi a křoviscích nevyhledávám, pokud nejsou součástí treku někam nahoru do kopců a skal. Zde spíše chodím na výlety do hor, k jezerům, vodopádům nebo nějaké zřícenině. Letos mě limitovaly ortopedické potíže – dozrívající zánět achillovky,

„Bazén“ s křišťálově čistou vodou pod vodopádem v Selcës. Foto Petr Bureš (zcesty.net), 2022.

Vodopády Selcë

Pod vesnicí Selcë je malý hřbitov, vedle kterého je krátká strmá pěšinka nad skálu, kde je první vodopád s jezírkem (42.5090536N, 19.5975414E). Za zatáčkou je pak nenápadná stezka nahoru do hor k vodopádům a jezírku Selcë těsně u hranic s Černou Horou. Délka výstupu záleží na kondici turisty

a počasí. Byl sice teprve červen, ale vedro už dostatečné na to, aby mi výstup rozmluvilo. Možná bych se i přemluvil, ale bylo už po poledni a bylo jasné, že to tam a zpátky nezvládnou. Odhadoval jsem cestu celkem na 7–8 hodin. Přespat jsem tam nemohl, druhý den jsem už měl být v Černé Hoře. Zařazuji si proto trek do některé z dalších výprav.

Na cestě do Selcë projíždím hlubokými roklemi, které tvoří úžasné scenérie, 2023.

Škodra (Shkodër, Skadar)

Hory vystřídala rovina, déšť už jen oblačnost a před námi se začala rýsovat **Škodra** (*Shkodër*, *Skadar*), jedno z nejstarších měst Evropy a dnešní cíl cesty. Vpravo u Hani Hotit začala probleskovat hladina Skadarského jezera, zvažoval jsem, zda tam k večeru zajet a přenocovat někde na jeho břehu.

Jak jsme se blížili k městu, začaly proti nám jezdit v protisměru motorky i kola. „To je hustý!“ Průjezd městem nám měla usnadnit mapka v průvodci, snažili jsme se sledovat hnědé cedulky s navigací na pevnost **Rozafat**, mapa ale obsahovala jen centrum města, a tak Míša nahodila mapy v mobilu

a průjezd městem se hned stal výrazně snazším. Jak jsme se blížili do centra, začali nám cestu křižovat desítky, možná stovky cyklistů. Babky s nákupem, dědové s cigárkem, panímáma se slepicí a hrrr na nás. Nebo do nás? Nesrazit nevyzpytatelné cyklisty byla asi nejtěžší disciplína, která nás ve Škodře čekala. Vůbec jsme nechápali, čím se řídí, podle čeho se rozhodují. Vyjdou z obchodu, skončí rozhovor, nasednou a bez rozhlédnutí vjedou do silnice či křižovatky. Stejně tak i motorky a auta. Pochopili jsme, že tady má problém řidič jedoucí po hlavní.

Pevnost Rozafat, Škodra, 2016.

Pevnost Rozafat

Pohled z pevnosti na **proslulé Skadarské jezero** (Liqeni i Shkodrës), které je **největším jezerem na Balkáně**...

Výhled z hradeb pevnosti Rozafat, 2023.

... a **současně jednou z největších evropských ptačích rezervací.**

jen jednu porci a dělit se o ní. Za vydatnou večeři a pivo jsme zaplatili 1 000 leků.

Když jsme si na pokoji vybalili, zjistili jsme, že prostěradlo je na jistém místě od krve – nejspíš tu nějaká panenka přišla o poctivost. Pochopili jsme, že jde o hodinový hotel. Recepční akceptoval naši stížnost a dal nám k dispozici jiný pokoj bez zjevných nedostatků a „paměťhodnosti“.

Prší. Ocitáme se ve vytožené galerii Marubi, obsahující skvělou sbírku záznamů událostí a portrétů lidí ze severní Albánie 19.–20. století. Pietro Marubi, zakladatel rodinné fototéky, uprchl z Itálie do Škodry po porážce Garibaldiho (1836). Údajně zhotovil první albánskou fotografii roce 1858 a v práci pak pokračoval spolu s Kelem, svým žákem. Poslední člen rodiny, kterému se podařilo za komunistické éry sbírku zachránit, ji postupně digitalizuje a ta se tak stává přístupnější. Současný archiv fotogalerie obsahuje asi 150 000 skleněných negativů a nejpovedenější snímky jsou k vidění právě v nové výstavní síni Galerie Marubi.

Na albánské poměry byla docela vysoká cena vstupného – 700 leků/os (2016 i 2023). Vcházíme do první síně s výstavou fotografií lidí v krojích, ukázkami negativů i originálních skleněných desek. Úžasné! Byl jsem úplně fascinovaný a hned jsem si vzpomněl na kolegy fotografy, kteří dodnes na negativy fotí a snímky zvětšují. Ti by z toho tady byli u vytržení. V dalším sále je konferenční místnost s několika monitory, sluchátky a vícejazyčným textem. Prohlédli jsme si tak his-

torii albánské fotografie, viděli známé osobnosti vč. svatby krále Zoga i umělce, jejichž snímky jsou albánským kulturním dědictvím. Stáli jsme před fotografiemi významných lidí v krojích, vesničanů z vysočiny i snímky z Drače a Škodry z doby turecké nadvlády. V patře pak je několik síní s velkými a pěkně adjustovanými fotografiemi jednotlivců, skupin obyvatel i snímky historických událostí. A jako perlička tu byla zaranžovaná dobová fotokomora, v jejíchž kulisách takovéto fotografie vznikaly. Hezký zážitek na důstojném místě pro vzácné kulturní dědictví.

Pozn.: Témata výstav a vystavené fotografie se v několikaměsíčních cyklech obměňují.

Kousek od galerie jsem si zařídil u T-Mobile SIM kartu, chtěl jsem hlavně internetové připojení kvůli předpovědi počasí. Půvabná prodavačka mi tehdy nabídla řešení za 800 leků – 600 SMS do zahraničí, 60 min hovoru plus neomezený internet. Nemohl jsem tomu uvěřit. Snad jsem nepodepsal něco jiného, smlouvu v albánštině je těžko rozumět.

Hned naproti v malém krámku lákala vůně k pečlivějšímu průzkumu a vyplatilo se. Za závěsy byla pekárna a neodolatelná vůně nás přiměla k nákupu plněného pečiva. Byrek se zelím nebo sýrem byl vynikající.

Mešita Parruçë, 2016.

Katedrála svatého Štěpána, 2016.

S deštěm se prý jezdí na kole výborně. Ideální je mít v druhé ruce ještě telefon na ucho, 2023.

Pěší zóna v ulici Kolë Idromeno, 2023.

Ideální psi relax vznikne záborem jednoho jízdního pruhu, 2023.

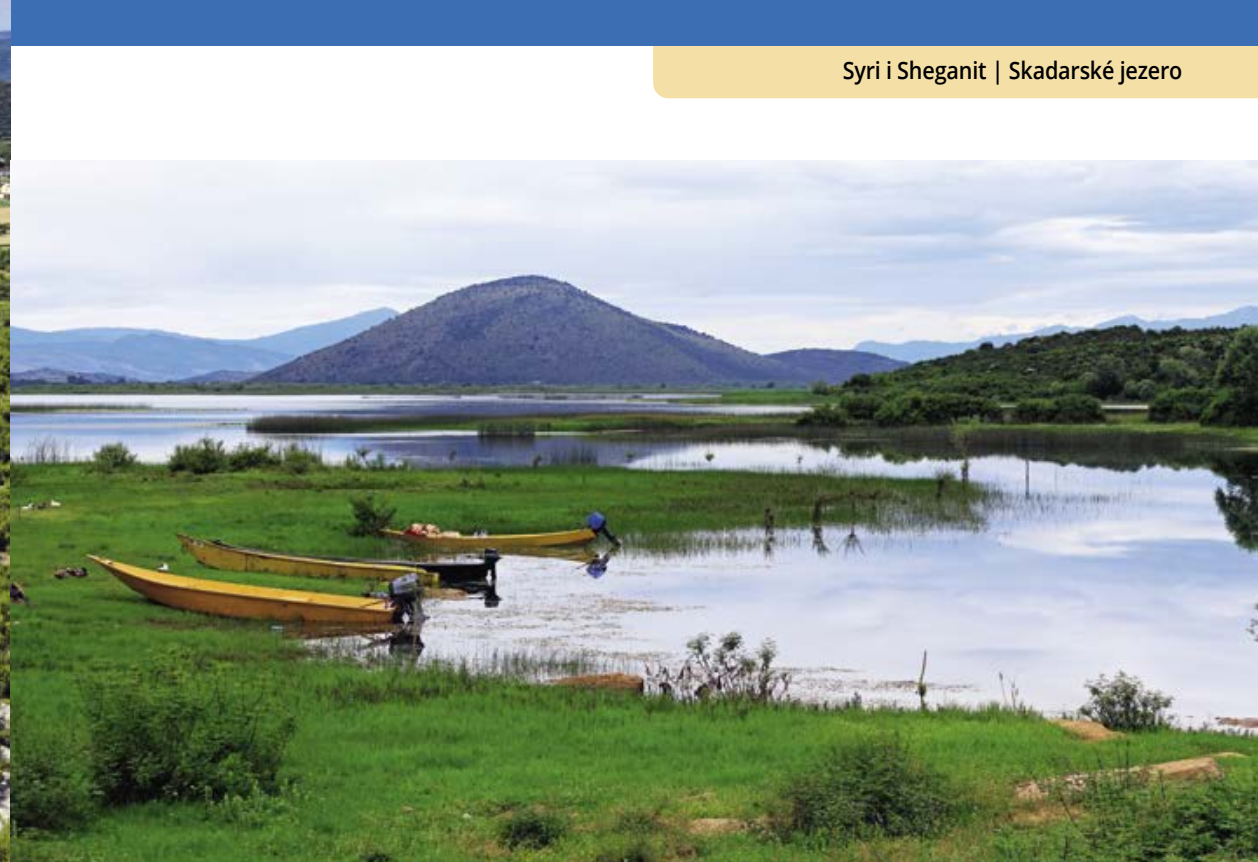

Ulice za mešitou Parruçë, 2023.

Foto Petr Bureš (zcesty.net), 2022.

Syri i Sheganit, Skadarské jezero

K **čisté vodě jezera** přispívá asi 50 pramenů vyvěrajících ze dna i přítoky horských řek a potoků. Z „darů“ jezera je vyhlášenou pochoutkou například **skadarský kapr**.

Albánie se o jezero dělí s Černou Horou. Ovšem zatímco na albánské straně má jezero břehy mírnější, lemované většinou močály a hory jsou od jezera dál, ta černohorská s členitým pobřežím a několika ostrovy vypadá o dost zajímavěji.

Na albánské straně se chci podívat na chválený pramen **Syri i Sheganit**, jehož krása vyniká hlavně z ptáčích perspektivy. Velký krasový pramen se nachází nedaleko vesnice Kosan. Voda pramene je čistá a studená, vyvěrá z puklin vápencových skal krasovým komínem o hloubce asi 30 metrů a vytváří velmi fotogenické modré oko.

Na fotkách vypadá skvěle, ale jak ve skutečnosti? Je půlka června, často odpoledne prší, dnes je dokonce zataženo už ráno. Procachtal jsem se přes louže k restauraci „Syri i Sheganit“, u které jsem

nechal auto a jdu zkoumat přístup k prameni. Ten byl jen kousek za výběžkem porostlým houštím, ale ouha, voda sahala až k příjezdové cestě. Tak tohle bez lodi nebo dronu nevládnou. Šel jsem se přeptat do restaurace, jaké mám možnosti pramen vidět zblízka. Prý žádné, protože ještě není sezóna, je zataženo, nikdo mimo mě tu není a lodě, které jsou vytaženy na břehu, čekají na majitele nebo na opravu. Fotky z okolí pramene i jezera mám, ale není to zrovna to, co bych si představoval. Děkuji proto Petrovi Burešovi (zcesty.net), který mi fotku z dronu v lepším počasí pro knihu poskytl.

Kruja (Krujë)

Středověké horské město **Kruja** (*Krujë*) severovýchodně od Tirany bylo cílem naší další návštěvy. Původně hlavní město Arberitů získalo svou slávu až v době, kdy tu sídlil albánský národní hrdina Jiří Kastrioti Skanderbeg, který zhruba 25 let bojoval proti Turkům a zadržoval odtud jejich další vpád do Evropy. Jako mladý byl albánský šlechtic J. Kastrioti zajat Turky, u kterých pak získal vojenské vzdělání.

Jméno Skanderbeg je kombinací jeho vojenského jména Iskander a beg (bej), na kterého ho pový-

šil sultán Murat II. Když J. Kastrioti v roce 1443 zavrhl Osmanskou říši i islám, přesvědčil Albánce k boji proti Turkům a vyhlásil nezávislost Albánie. Z té doby pochází i vlajka s černým dvouhlavým orlem v červeném poli.

V následujících letech odolával mnohonásobně větší turecké armádě. Sultán nakonec dobyl pevnost až 10 let po Skanderbegově smrti. Kastriotimu tak Evropa vděčila za zadržení Turků a jejich vpádu do Evropy. Osmané v Albánii ale nakonec vládli dalších pět století. Zavedli islám i vlastní kulturu, křesťanství vytlačili do hor a křesťany donutili v 17. a 18. století konvertovat. Jak už to bývá, Židé vyhnáni ze Španělska pomohli rozšířit obchod a např. Vlora se stala prosperujícím městem. Osmanský systém nicméně znamenal úpadek. V Evropě 19. století docházelo k prudkému rozvoji a Albánie se naopak stala zaostalou zemí bez průmyslu a s vysokou negramotností.

V kopcích nad Krují je milé místo – malý bektášovský chrám **Sari Salltik**, svaté místo řádu Bektaši.

Pohled na rozestavěný komplex pod pevností, 2016.
Obrázek nahoře je z roku 2022, kdy už byl komplex hotový.

Pod tržištěm je ulice plná obchodů, restaurací i rychlého občerstvení.

Šikovný děda mi zahrál na dvoustrunný hudební nástroj čifteli, 2022.

Vypadalo to znovu na déšť. Nad vsí **Fuše Kruja** (*Fushë Krujë*) jsme potkali docela pěkný hotýlek, domluvili jsme se tam na 15 € za 2 os/noc včetně kávy. Začalo pršet.

Druhý den mělo být lepší počasí, vhodnější pro návštěvu exteriéru pevnosti v Kruji, byla by škoda zdržovat se prolézáním obchodů. Mimo přímořských letovisek jsou v Albánii jen asi 2 města, zaměřená na tradiční výrobky – na severu Kruja a dole na jihu Gjirokaštër. Navrhl jsem proto Míše, že bychom přeci jen vyjeli nahoru k hradu a podívali se do starého tržiště, kterým se prochází od parkoviště k hradu, a kromě pevnosti je významnou místní atrakcí.

Úzká ulička se starickou dlažbou se stále zachovalým **tureckým bazarem** je lemována desítkami malých obchůdků od veteše po hezké ubrusy, oblečení a koberce. Tak velký výběr zboží od suvenýrů pro praktické věci a výrobky lidových řemesel jsme ještě mimo Gjirokaštër nikde jinde neviděli. V dalších městech jsme se už zdržovali minimálně a nákupy jsme odkládali na později tak dlouho, až jsme si jinde už nic nekoupili, protože v závěru cesty na to nezbyl čas.

Déšť zesílil, ze střech bazaru se řinula voda a vstup do každého obchůdku znamenal jistou sprchu. Míša zpočátku brblala, co že tam budeme dělat,

Na starém tureckém tržišti velmi rádi nakupujeme vlněné ponožky, bačkory, trička, vyšívané ubrusy i dřevěné misky na jídlo ke grilu a táboráku.

Kruja, Sari Salltik

Sari Salltik se nachází v blízkosti vrcholu hory Mali i Krujës, z které je, pokud počasí přeje, pěkná vyhlídka dolů na pevnost i město. Na horizontu je pak vlevo vidět Tirana, za ní Drač a vpravo Škodra. Sari Salltik (označovaný jako Sari Saltuk Baba) byl alevitský turecký derviš, uctíváný jako svatý jak beктаšskými súfijskými muslimy na Balkáně a v částech Středního východu, tak sunnitskou muslimskou komunitou.

Sari Salltik údajně přišel na horu nad Krujij v roce 1325. Lidé zde trpěli nouzí a mnoha nemocemi, proto jakmile se dozvěděli o jeho příchodu se dvěma derviši, požádali ho o pomoc. Jeho jméno bylo Sherif Hëzër nebo také Mehmed z Buchary. Podle vyprávění byl Sari Salltik prostým pastýřem, ale jeho učitel Haji Bektash Veli ho prý vyslal „na byzantská místa“ a on jako duchovní osobnost pak odešel na Balkán.

„Žádám vás, abyste se řídili mými radami. Žijte spravedlivě a podle zákona. Chovejte se k lidem slušně. Nikdy nejezte haram. Nepokládejte ruku na bohatství jiných lidí. Neubíjejte krev nespravedlivě. V žádném případě neutečte z války. Nebudte pyšní na bohatství a moc. Nebojte se tyranů a krutých. Milujte moudré a nevinné muže a mějte je blízko sebe. Dodržujte náboženská pravidla. Věnujte pozornost poznání a zbožňování.“

Sari Salltik

Podle legendy bylo jeho tělo (pravděpodobně rozděleno na 7 částí?) pohřbeno v sedmi rakvích v zemích nevěřících na odlehlých místech; jedním z takových byla i Krujë.

Přehradní jezero **Bovillës**

Před námi byla návštěva Tirany a před ní jsme se chtěli ještě podívat k jezeru **Bovillës** na řece Tërkuze výše v horách, které je rezervoárem pitné vody pro Tiranu. Opět skvěle zabodovala mapa v mobilu, která nám pomohla zorientovat se na neznámených odbočkách v městě Kamëz před Tiranou. Silnice hlavních tras byly dobré a přijatelné, jakmile jsme ale uhnuli z hlavní na vedlejší ve směru na Pinar a dál na Zall Mner, změnila se v rozbitou a rozkapanou necestu, kde se dalo jet jenom krokem, pokud jsme chtěli mít zuby na svých místech. Každý okamžik, kdy nejelo něco proti nám, jsme jeli až do Pinaru v protisměru. Cesta se totiž tak moc zúžila, že sjízdný prostor byl jen uprostřed. Neodradilo nás to a pokračovali jsme dál. Na mapě se nezdálo být jezero až tak daleko, ale necesta nás hodně zpomalovala. Potkávali jsme jakési oplechované motorčky, hrkající vozítka na 3 kolech atp. Chvillemi jsme jeli po asfaltu, chvílemi po hrubé kamenité cestě. V obcích nebo odbočkách byly na asfaltu neoznačené zpomalovače z úzkého, zato vysokého asfaltového copu. Černá na černém – vynikající! Někdy jsem málem prošlápl

brzdy, abychom nelítali vzduchem. Klikatá cesta do hor se po chvíli změnila v jednoproudou, serpentina se zostřovaly, kameny přibývaly. Ochotu dál pokračovat povzbuzovala pěkná scenérie zužující se rokle. Polojasno dávalo navzdory krušné cestě naději, že cíl může poskytnout nevšední zážitek. Za průsmykem se najednou cesta zlepšila a vpravo zazářil vodopád. Na horizontu jsme zahlédli zábradlí. Ne jezero, ale přehrada? Bylo to tak. Jakýsi člověk nám ukazoval, že u hráze nemůžeme stát a postupně z řeči vyplynulo, že je tam prostor chráněný policií a musíme z něj odjet. „Kam?“, táži se, „vždyť tady to končí!“ Najednou zdola přijel Mercedes, přešel hráz a za ostrou zatáčkou drncal po kamenech do kopce nahoru po hraně přehrady. Snažil jsem se vysvětlit, že tu končíme, chceme se jen podívat a jet zas dolů. Prý se tam na kopci snadno otočíme. Naštvaně nasedám a jedu za Mercedesem. Na šikovném místě nakonec zastavuji a lezu ven, Míša hned za mnou, že prý už je naklepaná jak řízek.

Výhled a prostor za to harcování opravdu stál! Mohl bych tu sedět hodiny. Co sedět, jestli se sem někdy vrátím, složím se tu do spacáku a vychutnám si západ i svítání slunce nad přehradním jezerem. V Albánii je takových míst víc a je škoda kolem nich jen projet. Myslím, že v jednom z ramen by byl pěkný plácek pro karimatku i rybářský prut. Byli jsme teprve na začátku velké vodní

plochy, dál v horách se voda rozlévá do širokého pásu a vytváří ramena, zařezávající se do kopců jako norské fjordy. Tohle není výlet na pár hodin, ale minimálně na den. Chce to jen pěkné počasí, aby výhledy stály za to a západ nebo východ slunce měly tu správnou atmosféru. Zase se zatáhlo, a tak jsme se nakonec rozhodli vrátit dolů a zkusit ještě krátkou návštěvu Tirany.

Vyhnout se na kamenité úzké cestě nebylo jednoduché. Albánci sem jezdí vším, co má kola a ženou se po kamenech, co to dá. U nás už byla tato auta sešrotovaná.

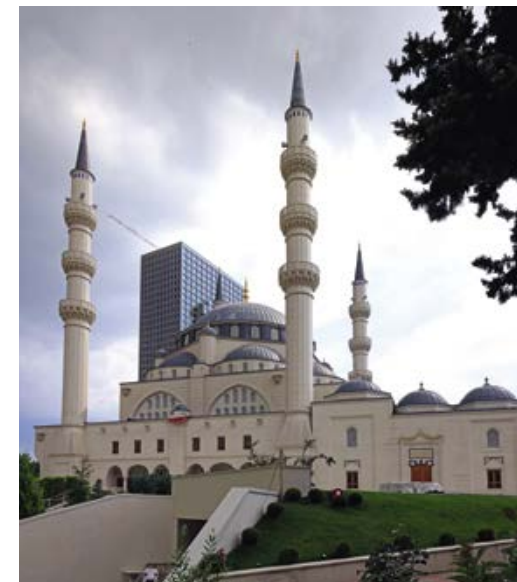

Bývalá Hodzova pyramida se proměnila v IT centrum a slouží i jako „rozhledna“. Prima nápad i architektonické řešení, 2023.

Tirana je stále ještě velkým stavenišťem – starší domy jsou rekonstruovány nebo ustupují novým, budují se moderní nákupní centra, dopravní stavby a dokonce velká mešita za finanční podpory Turecka. Albánci mají velice vřelý přístup k islámu a náboženství obecně, proč tu tedy postavili jednu z největších mešit v jihovýchodní Evropě? Že by Turci demonstrovali historické spojení Albánie s bývalou Osmanskou říší?

Nad mešitou je park a za ním je okázalá stavba velkého **obchodního centra Toptani**, do kterého se z daleka sjíždějí koupěchtiví návštěvníci. Pro mě to nebylo to pravé ořechové, nic, co by mi vytáhlo peněženku z kapsy tam nebylo, snad jen dětský koutek nahore může přilákat našince s menšími dětmi.

Velká mešita v Tiraně (Xhamia e Namazgjasë), 2023.

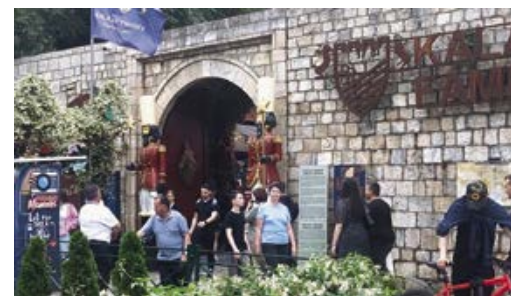
Pohled na Velkou mešitu z pyramid, 2023.

Vedle obchodního centra je park a hlavně hrad, za jehož hradbami i před nimi to tradičně, jak je v Albánii zvykem, docela tepe současným životem. Procházím hlavně mezi restauracemi (*Tartuf*

Obchodní centrum Toptani. Foto vpravo nahoře Libor Krestýn, 2023.

Před i za hradbami hradu to tepe současným životem, 2023.

Shop), bary a vinotékami, najdou se tu ale i obchody s exkluzivnějším zbožím. Musím dávat velký pozor, abych nestrčil do nějakého stojanu s vínem či do různých soch ze železa nebo dřeva. To by majitelé asi nebyli rádi.

Skanderbegovo náměstí jsem letos poznal jen podle rozsáhlého prostranství a hlavně podle Národně-historického muzea s obrovskou mozaikou ve stylu socialistického realismu. Hledal jsem park s jezdeckou sochou albánského národního hrdiny Skanderbega, ale kde nic, tu nic. Celé náměstí je vydlážděno a vlastně úplně prázdné. Socha se krčí v koutku na jeho straně. To mě podržte, proč? Mně se líbilo právě jako zelený park, ale dlažba? Dříve kolem něj jezdily autobusy, nyní prý slouží k setkávání Tiraňanů, ale také pro nejrůznější

Park Lulishija Fan Stilian Noli za Velkou mešitou, 2023.

Skanderbegovo náměstí je nově celé vydlážděno a vlastně úplně prázdné. Foto Libor Krestýn, 2023.

Staré a nové, 2016.

Z hlavní silnice jsou často odbočky s cedulemi „K pláži“, jednu jsme nakonec vybrali a kličkováním ulicemi jsme se k jedné dostali. Prošli jsme mezi hotely k moři, dlouhá pláž byla jimi doslova okupovaná a po vzpomínané romantice ani pa-

Ortodoxní katedrála Shën Palit dhe Shën Asti, 2016.

mátky. Škoda. Ale pro rodiny s dětmi to tu určitě může být zajímavé, jemný písek, pozvolně klesající břeh, dostupné restaurace a obchody s plážovým zbožím spolu s příznivými cenami nabízejí pohodlnou dovolenou.

Drač v roce 1995

Drač opanovala v roce 1995 cholera, opatrnost byla nezbytná a mýdlo s ručníkem byly součástí batůžku.

Pláže dříve sloužily nejen ke koupání, ale i jako „silnice“.

Pošta, z které jsme posílali první pohlednice.

Proměny Drače | 2023

Letos jsem měl na cestu po Albánii více času, rozhodl jsem se proto po několika letech znovu navštívit Tiranu a Drač, dvě města, která běžně objíždím.

Jak jsem psal dříve, Drač byl pro mě urbanistický chaos, chtěl jsem proto vidět, jak se město proměnilo, jakým směrem, co dnes nabízí atp., když tam jezdí tolik lidí a hodně Čechů si tam kupuje nemovitosti.

Drač je především velké město a letoviště s mnoha hotely, penziony, písčnými plážemi a potřebnou

infrastrukturou, které každoročně přiláká desetitisíce dovolenkářů, bažících po koupání v moři.

Rodiny s dětmi tu najdou vše, co na dovolenou u moře hledají: písčité pláže, dlouhé řady slunečníků a mělké teplé moře. Ceny tu bývají nižší než na Albánské riviéře, kde je pobřeží Jónského moře skalnaté s oblázkovými plážemi a průzračné, čisté a azurově modré. Mladí si užijí bujarý noční život na diskotékách, ostatní se pak rozptýlí v klubech, barech či restauracích.

Hotely a pláže na jih od města, 2023.

obyvatelé. Kontrast je obrovský. Řada lidí si stěžuje na přeplněné pláže a odpadky na nich, ale zaznamenal jsem, že se situace rok od roku lepší. Hodně návštěvníků si chválí letovisko v Golemu. Asi 35 kilometrů pod Dračem je atraktivní **Generálova pláž** (*Plazhi i Gjeneralit*) pod městem Kavajë. Dosažitelná je autem zatím sjezdnou cestou (41.1280253N, 19.4492092E).

i řadu dalších malých pláží – divokých nebo přírodních k penzionům, kempům a barům.

Na sever od Drače můžete zatím najít pláže spíše oblázkové s pískem nezkalenou vodou, 2023.

Jsou zde kempy s plážemi, kde se dokonce obsluhuje, 2023.

V Drači jistě hladovět nebudete, ve velkém množství restaurací si můžete pochutnat na tradičních albánských jídlech i mořských specialitách, u kterých najdete i kombinaci italské a řecké kuchyně. Pověstný je **Fresh Market** s ovocem a zeleninou (41, 19' 10.372700" 19, 27' 9.496800"), o kus dále je pak velké tržiště s průmyslovým zbožím, oděvy a obuví, ale nic z tradičních věcí tu nehledejte (41, 19' 18.954480" 19, 27' 28.452239").

Ve Fresh Markeu mají široký výběr čerstvého ovoce a zeleniny, 2023.

Park a promenáda Shetitorja Vollga, 2023.

Jednou z nových dominant města je park **Shetitorja Vollga** s architektonicky zajímavým molem **Ventus Harbor**. To, co mě tu děsí a nelíbí se mi, je historické centrum obklopené moderní zástavbou

s množstvím výškových budov. Ne, že by byly vyloženě ošklivé, ale v podstatě je narušen jakýkoli cit a úcta k historii města, určitě jsou i porušena jakákoli pravidla výstavby. Totéž platí i pro cen-

Památník neznámého vojáka je už v objetí výškových budov, 2023.

Monstrózní stavbou je Veliera, 2023.

trum Tirany. Za novou promenádou jsou nové luxusní hotely a vícepatrové budovy, které doslova ucpaly dříve volnou pobřežní třídu. Téměř na dosah staletých a možná i tisíciletých památek postaví věžáky s neonovými nápisy. A hned naproti vyrostou velká restaurace, bar či pizzerie a jejich obrovské poutače řvou do světa „Tady jsme, tady vás nakrmíme!“ Tenhle neuctivý přístup k okolí mi hlava fakt nebere.

Další monstrózní stavbou je **Veliera**, jejíž výstavba se léta vleče. „Veliera“ je jedním z projektů, které vyvolaly v Drači i mimo něj velké debaty a konflikty. Sami Albánci o Velieře říkají, že: „*Jsou to jen tuny kovu, které stály kdoví kolik a byly zaplacený naší prací. Než to bylo postaveno, bylo moře vidět na vzdálenost skoro 2 km, teď je výhled na moře zablokován.*“ Vlastně ani nechápu význam tohoto „abstraktního objektu“.

Mě mimo parku Shetitorja Vollga zaujala na nábreží například **socha Rodoniho, boha moře**. Zajímavá konstrukce.

Rodoni (The God of the Sea), 2023.

Berat, město tisíce očí, 2023.

Zešeřilo se. Rozsvítily se mosty a celý kopec se rozzářil jak velký lampión. Přesli jsme řeku na protější břeh a dívali se na tu nádheru. Nepospíchali jsme, půlminutové expozice nám to ani nedovolovaly.

V noci jsme znovu vyjeli nahoru do areálu hradu, kde jsme si na krásně rovném place pod sochou Konstantina Velikého natáhli karimatky. Auto jsme zaparkovali kus dál od světél lamp, na placatém kameni vytvořili „koupelnu“, nachystali vodu a po perném dni se pěkně vydrbali. Ulehli jsme pak do vonícího jetele a tichou společností nám dělali vsudypřítomní toulaví psi, hledající něco k snědku. Smečka byla pestrou směskou všelijakých plemen, tiše kolem pobíhali do chvíle, než pochopili, že od nás nic neodpadne. Pak zmizeli ve tmě.

Ráno bylo lehce zataženo, podél řeky se pásli koně mezi hromadami odpadků, které dovalila řeka

a Berátčané je celkem úspěšně rozmnožovali. Dohadovali jsme se, zda se vrátit a jet do Vlory nebo pokračovat do kaňonu řeky Osum. Zapeklitá věc. Teoreticky je možné za kaňonem pokračovat v jízdě horskou kamenitou cestou do Permětu, který sice v plánu byl, ale jindy a z jiného místa. Nebo se sem později z Permětu vrátit. Jestli nám to ale nekvalita horské cesty umožní, jsme nevěděli. Vracet se přes albánské hory bylo riskantní. Míša nakonec prohlásila, že kaňon vidět chce, v autě se naseděla dost a vracet se do Beratu někdy později už nebude. Brblal jsem, ale nakonec jsme dál na jih vyrazili. Obloha zešedla, začalo poprchávat. *Pokračování viz kaňon Osum, str. 135.*

Hladoví divocí psi hledají potravu, kde se dá, 2016.

Berat roku 1995.

Berat | 2023

Turisty hodně oblíbené a často navštěvované město už většinu rekonstrukcí dokončilo a září novotou. Přijížděl jsem v pozdním odpoledni, slunce se už sklánělo k obzoru a silnice na příjezdu do města byla naprosto ucpaná. Parkuji proto auto na prvním volném místě daleko od centra a jdu se rychle podívat na obnovenou krásu. A nejen to. Chci si v klidu užít večerní Berat, nechce se mi proto vracet

do oblíbeného kempu v Poshnjë poblíž Ura-Vajgurore nebo riskovat spaní na hradě, když často prší. Na Bookingu je docela dost volných míst k ubytování, výběr záleží jen na ceně, kterou jsem ochoten zaplatit.

Za měšitou Svobodných jsou muslimské hostely, ale nejsou na Bookingu v nabídce. Zaklepu na vrata a dozvídám se, že mají plno. I ubytovna vedle. Dob-

Berat, 2023.

V jarních měsících lemuji kaňon ještě tekoucí vodopády, 2016.

Postava s deštníkem zmizela v zatáčce a my opatrně sjížděli po pokálené silnici dolů do údolí.

Když se rozhlédneme, krajina vypadá jako deska šachovnice s mnoha různobarevnými políčky, vinicemi a pastvinami. Kaňon vidět nebyl, bylo tedy zapotřebí jet zvolna a hledat místa, odkud bylo možné jít na hranu srázu. Když se podařilo zastavit na správném místě, vyrazil nám kaňon dech! Kolmé vápencové stěny lemovaly prudký tok stříbřité řeky a když má člověk štěstí na správné světlo, může se kochat tyrkysovými tůňemi.

Z Čorovody vedla sjezdová silnice, dříve to byla jen prašná cesta, dnes už je vyasfaltovaná až k začátku kaňonu, kde pokračuje dál do kopců. O pár kilometrů dál byla vpravo u pomníčku odbočka přímo k řece. Proluka mezi skalami přivábila pikniku chtivé Albánce, kteří tu vystavěli zázemí pro jim podobné – dalo se tu grilovat, rozbít tábor nebo udělat krátkou vycházku do skal a pod nohama mít stříbřitou hladinu Osumu. Stezku jsme stačili v pohodě projít mezi přeháňkami, protože za charakterným můstkem nečekaně ve skále končila. I tak

V zatáčce je odbočka do kempu a k přístupu do řeky, 2016.

to bylo ale příjemné zpestření. Místo jako takové je výchozím místem pro vstup do kaňonu i snadný a bezpečný vstup do řeky Osum. Na jaře bylo vody při dešti až moc, zaplnila celý prostor mezi skalami, v létě je ale možné slézt v oblasti Čorovo-

Lávka do nikam přes řeku Osum, 2016.

dy dolů do rokle a brodit se proti proudu až do výstupu poblíž mostu. Při naší návštěvě si obří strmé stěny mohli vychutnat jen raftáci.

Nad mostem před odbočkou k rozlivu kaňonu bylo velké parkoviště, kde jsme si dali studený oběd. Než ho Míša nachystala, přešel jsem plot a zkusil udělat další snímky řeky se skalními věžemi. Rozmoklá suťovitá půda nabádala k opatrnosti, přesto se kus pode mnou utřhl, a tak tak jsem se zachytil keře na skále. Naštěstí vydržel, stačilo málo a rozplácl bych se dole na kamenech.

U horských mostů se zřejmě očekává 3× delší životnost, než pro kterou byly stavěny a podle toho vypadají. Byli jsme široko daleko sami, raději jsem zastavil a šel se podívat, mám-li šanci přejet a nepropadnout. Přecházel jsem most i tentokrát a najednou se z druhé strany vyřítil Mercedes, stěžl jsem uhnul. Přesvědčil mne, jedeme dál.

V jedné ze zatáček v kopci na nás vlevo blikla cedule Përmet. Chvilu váhání, jiná odbočka nebyla, a tak vjíždíme na cestu vhodnou pro terénní auta nebo otrlé řidiče.

Apollonia

Ráno jsme jeli přes Roskovec do Fieru, kde nás skrze město dobře navigovaly hnědé cedule k vykopávkám v **Apollonii**. Tu založili v 6 stol. př. n. l. korintští Řekové a později se stala jedním z nejdůležitějších římských měst v Albánii. Hned vedle brány je středověký klášter s pěkným kostelíkem sv. Marie. Je vidět z dálky při procházení apollonskými ruinami a je součástí Ardenického kláštera, který se nachází severně nad Fierem.

Apollonia byla významnou řeckou osadou na území dnešní Albánie. Řekové v obdobných osadách vytvářeli uzavřenou oligarchii, ovládající i původní ilyrské obyvatelstvo (zde kmen Taulantů). Obdobnou řeckou kolónií byl i Epidamnos, Římany nazývaný Dyrrachium, dnes Drač.

Podle Cicera byla Apollonia městem obchodníků, řečníků a filosofů. Město v 1. stol. podpořilo Julia Caesara proti Pompeiovi a Augustus tu ještě coby Octavius dokonce studoval. Město získalo od císa-

ře statut svobodného města, což znamenalo mimo jiné i neplacení daní, mít vlastní správu, mince apod. Město bývalo významným přístavem, ale řeka Vjosë se údajně odklonila více na jih a město tak o svůj význam přišlo. O zánik se nakonec postaralo zemětřesení a dokončil ho vpád barbarů. Hnědé cedulky se začaly vytrácet tím rychleji, čím více byla silnice k vykopávkám rozbitá. Z Fieru sem jezdí mikrobusy s organizovanými skupinami nebo se dají využít taxíky.

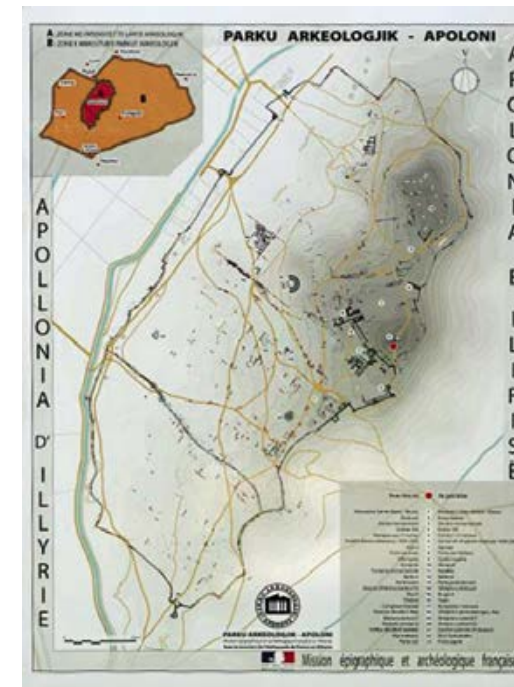
S cestou k Apollonii nám opět pomohla mobilní mapa a Míša mi na poslední chvíli dala povel k odbočení vlevo, kde pokračovala už cedníková cesta do vesničky Pogh, nad kterou vykopávky jsou. Nejistě jsme projížděli zatáčky, až se krajina otevřela a cesta vedla do kopce. Zhlédli jsme jakýsi plácek a bránu, vypadalo to na parkoviště, kde jsme nechali auto a šli nahoru do kopce k areálu. Tahle epizoda s parkováním dole způsobila, že

Restaurace a zákoutí se stolkami pro posezení a občerstvení, 2023.

Výhled z Apollonie na moře, 2016.

Plánek areálu, 2016.

jsme do prostoru vykopávek vstoupili jakousi otevřenou cestou pod skutečným vstupem do areálu, což jsme v tu chvíli nevěděli. Hned na kraji byly cedule Theatre, Forum atp., mysleli jsme proto, že jdeme dobře. Když jsme konečně kopec vyšlápli a přes vysokou trávu a různými pěšinkami vylezli až nahoru na pahorek, chodili jsme mezi betonovými pozůstatky zřejmě hodžovského opevnění a pod námi se rozprostírala široká nížina Muzeqë. Byli jsme zklamaní a už jsme zvažovali návrat,

Cisterna, 2023.

Zvěrnec 2023

Na poloostrov Zvěrnec se vracím na jaře 2023, abych zjistil, jak postoupila **rekonstrukce kláštera** a jeho okolí, jak se proměnil oblíbený kemp a jestli je pláž **Zvěrnec Beach** se svými skalními valéry opravdu tak opuštěná i krásná.

Oblíbený **kemp Algedi** evidentně prosperuje, rozšířili a zastřešili terasu kiosku, vydláždili promenádu pro pohodlnější přístup k vodě a pláž je už osazená slunečníky s lehátky. Líbí se mi tu možnost kempování v borovém lese, stín stromů je velkým bonusem.

Kostel i fara kláštera vypadají opravdu moc dobře, potěšilo mě, jak se o ně Albánci postarali. Dřevěný chodník na pilotech stále stojí a umožňuje návštěvu i postiženým lidem na vozíčku.

Pravoslavný klášter, 2023.

Fajn, jedu na chválenou pláž Zvěrnec Beach, oblíbenou zejména turisty s obytnými vozy a dodávkami. Dříve málo navštěvovaná pláž se nachází na úzkém výběžku ve tvaru kosa, oddělující lagunu Narta od Jaderského moře. Chybí tu jakákoliv plážová infrastruktura, vyhledávají ji proto hlavně

Oblíbený kemp Algedi, 2023.

milovníci přírody a lidé s bydlíky či expedičními obytnými kamiony. Informace o opuštěnosti pláže se mezi cestovateli rychle rozšířila a letos tu bylo asi 30 velkých aut už na konci května.

Cesta k pláži je místy dost hrbolatá, ne každý zřejmě může projet, nicméně to zvyšování počtu návštěvníků nezabrání. Letos na jaře tu byli téměř výhradně Němci s bydlíky a kamiony, několik Čechů a vzadu u valér byl Rakušák, který sem jezdí už několik let. Němci si sem vozí motorky a prohánějí se tu na nich v písku nebo jezdí na nákupy do města, z Vlory je to sem asi 20 minut. Bohužel tu stačily motorky spolu s kamiony udělat z pláže oraniště.

Pláž ve tvaru půlměsíce je z obou stran ohraničená zvětralými pískovcovými skálami, jejichž tvary byly pro mne to nejhezčí, co jsem tu viděl. Ráno a večer se na nich vykreslují neuvěřitelné tvary. Při odchodu se ohlédnou, abych si zapamatoval místo ještě divoké, protože při množství turistů, kteří sem začínají jezdit, z toho bude po Gjipe a Shalë další albánský Disneyland.

Byl jsem varován, že kout s písčnými valéry je pro koupání nebezpečný kvůli spodním proudům. Stojíte sice jen po pás ve vodě, ale najednou vám nohy zaplaví písek a stáhne. Pláž je bez ostrahy, takže nehoda může být fatální. Nehody se tu stávají, na nebezpečí upozorňuje i policie. Zemřelo zde prý už více lidí.

Naše nocování v areálu kláštera sv. Teodora. Vlevo nahoře je naše jetelová ložnice, nahoře jídelna a vlevo koupelna, 2016.

Bylo jasné, že do populární a výstavní vesnice Himarë už stěží dojedeme za světla. Míša ještě v mapě našla nedalekou vesničku **Ilias** se zříceninou **kláštera sv. Teodora**. Původně jsem chtěl vesnicí jen projet, ale Míša mne přesvědčila, abychom se tam zkusili podívat, že tam budou určitě zajímavé výhledy. „Dobře,“ povídám, „ale bude-li tam zase děravá cesta, jedeme dál!“ Nebyla. Právě naopak! Na odbočce vpravo na konci vesnice byla dlážděná silnička, která se kroutila dolů po stráni olivovými háji až k ovčí farmě, kde bylo parkoviště. Opatrně a s otazníky v očích jsem zabočil podle směrovky ke klášteru, potkávali jsme lavičky a nejspíš další parkoviště. Nad ním jsme spatřili jakési zdi. Nikde nikdo.

Cesta končila u terasy před vchodem do kláštera. Co se asi za zdmi skrývá? Zvědavost nás rychle vytáhla z auta k prozkoumání tajemného objektu. Bylo otevřeno, paráda! Ve chvíli, kdy jsme vstoupili na prostranství, bylo jasné, že dnešní noc strávíme zde. Koberec z bílého jetele voněl tak, že jsme úplně omámeni nemohli „pozvání“ odmítnout. Najít místo pro kuchyň a spaní nebylo těžké,

Pláž Gjipe a cesta k ní, 2021.

rovných ploch původních podlah bylo habaděj a drobný bílý jetel vytvářel měkkou podestýlku. Vytahali jsme věci pro kempování, vybrali místo pro vaření i ložnici, rozeklaný strom posloužil jako stůl a zbytky zdi jedné klášterní budovy posloužily jako „koupelna“. Myslím, že tehdy si plnými doušky pobyt pod širou oblohou konečně užívala i Míša.

Škoda jen, že jsme tehdy nevěděli o krkolomné cestě dolů k pláži **Gjipe**, která vychází od posledního pláčku před odbočkou ke klášteru. Tam jsme se totiž podívali až v roce 2021. Dnes je tam placené parkoviště a asi desítky až stovky turistů,

kteří sejdou dolů na nádhernou pláž, kde je nejen příjemné koupání, ale i jednoduché ubytování ve stanech. Odvážnější s off-roady se tam pak dokolébají a pár dní zůstanou. Potkali jsme tam několik českých rodin, které si chtěly po náročných dnech trochu odpočinout v příjemném prostředí bez davů lidí. V kempu jsou velmi prosté bambusové sprchy a trempské bary s jednoduchým občerstvením.

Po návštěvě pláže Gjipe jsme se rozhodli zopakovat spaní v areálu kláštera sv. Teodora i v roce 2021, tentokrát už to nebyla rozpadlá zřícenina, ale zre-

Kerpí Moscató, 2022.

Livadh Beach, 2022.

Ráno nás čekal výlet lodí severně podél pobřeží (Himara Nautica One), 2022.

zítra pořádá výlet lodí podél pobřeží, ke kterému se můžeme přidat.

Dáváme si pivo, ke stolům kolem přicházejí kempující Češi, vypráví si zážitky a předávají zkušenosti. Objeví se Marta, všechny pozdraví a sedá k vedlejšímu stolu, za chvíli si prý přisedne. Myslel jsem si, že se tu scházejí zkušení albánští harcovníci. Bavím se s lidmi od sousedního stolu, vyprávíme si o zážitcích z Albánie, a tak trochu čekám, že mě jejich příběhy budou inspirovat. Dopadlo to ale přesně obráceně. Přichází Marta a domlouváme na druhý den výlet lodí. U moře, a zvláště na pláži, bývá nuda. Tady jsme ale zažili naprosto excelentní výlet, organizovaný **Himara Nautica One** a Martou Nedopilovou v kempu Moscató. Její muž jako kapitán nás stručně

instruoval, co máme kam dát, usadili jsme se a vyplouváme. Evidentně se plavbou a obličejí pasažérů bavil. Plavba kolem pobřeží až k pláži **Gjipe** byla naprosto úžasná i díky několika zastávkám na koupání se skokem z lodí. Postupně jsme si doplvali i do nádherných pirátských jeskyní, z jedné jsme proplavali ven bočním otvorem. Dodnes na to vzpomínáme. Úžasné. Konec plavby byl na pláži Gjipe, kde jsme chvíli relaxovali, koupili si pití atp.

Zbytek dne jsme strávili v Himarë, lelkováním na pláži Livadh, v restauraci, na nákupu ovoce a zeleniny, relaxováním. Odpoledne jsme si šli ještě zaplavat a cestou jsme okoštovali opravdu skvělou zmrzlinu – kombinace hořká čokoláda a jogurt byla skvostná.

Pláž Aquarium, 2022.

Závěr plavby byl na pláži Gjipe, 2022.

Aquarium

Stále ještě divoká pláž Aquarium je klenotem na Albánské riviéře. Jde o malou zátoku asi tak na půl cesty mezi Jalë a pláží Livadh, která je dlouhá snad jen několik desítek metrů. Sestup k ní je sice malý sportovní výkon, ale její krása vás přinutí trochu se zavrtět a zcupitat dolů. Límeček skal je perfektním místem pro skoky do vody.

Jel jsem autem přes můstek u Livadh Beach polní cestou, která se postupně změnila v šutrovku. Auto jsem donutil vyjet až k vyhlídce s přeplněným odpadkovým košem, odtud jsem už pak sešel pěšky k pláži. Dobře jsem udělal – v zatáčce pod kopcem byla cesta rozoraná, off-road by to zvládnul, SUV ale ne. Na plácku nad pláží kempovaly 2 rodiny s terénními auty, jinak tu bylo dopoledne celkem prázdné. Když jsem se pak vracel k autu, šly dolů pěšky party německých seniorů. Předpokládám, že kolem poledne tu v sezóně už bude hlava na hlavě. Další možností je připlout lodí.

Z Livadh Beach jsou to necelé 2 km, obdobné je to z Jalë. Z ní je ale cesta zpočátku lepší než z Livadh, ale nakonec stejně auto někde opustíte kvůli rozbité kamenité cestě. Off-roady a SUV tu mají jednoznačně výhodu, ty dojedou až na Gumu vedle,

stejně tak expediční obytné kamiony, s kterými se tu roztrhl pytel. Asi nový trend v Německu. Jeden nový zrovna přijíždí na pláž Guma, která je hned vedle Aquaria. Různých terénních aut se tu uhnízdí hned několik a z opuštěné pláže se záhy stává obyčejná turistická atrakce.

Na cestě k pláži potkávám kopec odpadků i starý bunkr, 2023.

Guma

Skvělým místem pro šnorchlování je pláž Guma, dlouhá několik desítek metrů. Bývá tu méně lidí než vedle v Aquariu, ale je třeba dát si pozor na mořské ježky, vhodné jsou proto boty do vody. K dispozici je také malý bar, kde mládenci za slušnou cenu grilují ryby, v nabídce jsou i nápoje. V létě se tu objevila možnost i pronájmu lehátek a matrací, pokud tu tahle služba zůstane, výraz „divoká pláž“ ztrácí opodstatnění.

Dá se tu kempovat a pravidlem je, že tu návštěvník nesmí nechat odpadky a hlasitě pouštět hudbu. Není tu žádné hygienické zázemí, o sprchy a WC se musí kempující postarat sami.

„Německá kamionová sezóna“ začíná. První expediční obytný nákladák právě přijíždí od Jalë, 2023. >>

Pláž a kaňon **Gjipe**

Pláž a kemp Llamanit, 2023.

Vesnice Pilur

Na kopci za Himarë se vlevo objeví odbočka do vesnice Pilur, která leží na vrcholku hory vysoké 705 metrů. Pokud se už budete na pláži nudit, můžete se sem vydat po nově rozšířené asfaltové silnici. Uprostřed vesničky je bíle vydlážděné náměstí s košatým platanem, poskytujícího stín pro

rozestavěné stolky. Mimo dvou restaurací se tu tyčí bílý monumentální památník se jmény padlých v bojích, které tu proběhly v květnu 1944. Pro turisty tu jsou vyznačené cesty do okolních vesnic i na vrchol Čika Peak (19,8 km).

Palermská zátoka (Porto Palermo)

Koupili jsme nějaký sendvič a vyrazili na jih do **Qepara** a **Palermského zálivu**, známého bývalou sovětskou ponorkovou základnou a pevností **Ali Paši Tepelenského**.

Krásná krajina s výhledy na moře i zátoky Albánské riviéry pokračují, vzduch je prosycen vůní kvetoucích pomerančovníků i rozlehlých sadů olivovníků, často nás omámila i vůně janovce metlatého, až srdce bušilo.

Pod námi jsme viděli ruiny opuštěných domů bývalé vojenské posádky a ten velký otvor do skály u hladiny moře se zavřenými vraty byl vjezd do ponorkové základny. Stráně v okolí základny byly za Hodžovy vlády osázeny pichlavými rostlinami agáve, které měly zabránit přistávání parašutistů. Agáve tu ještě rostou.

Míříme dolů do zátoky k pevnosti Ali Paši Tepelenského. Ve svahu nad zátokou nechávám

Palermský záliv, pevnost Ali Paši Tepelenského a vlevo dole vjezd do bývalé ruské ponorkové základny, 2023.

ALI PAŠA TEPELENSKÝ 1740–1822

Z pevnosti Ali Paši Tepelenského, 2023.

dřív, než jsme stačili proběhnout bludištěm, ale mladík našťástí u východu zachytil můj pohled a pochopil zoufalou prosbu. Ukázal na správné schodiště. Šupky hupky a jsme nahoře. To byl pohled! Zátoka jak na dlani, tohle se povedlo!

Palermská zátoka, 2023.

Strop pevnosti z 19. století nabízel nejen krásné výhledy, ale i slušné grilování na sluníčku, před

kterým nebylo kde se schovat. Vedro našťástí tlumil příjemný větrík.

Pláž Nemo

Soukromá pláž Nemo s malým barem se mi z třech palermských pro rodiny jeví jako nejlepší – málo lidí, k dispozici je kiosek s občerstvením, WC... Objednal jsem si rybu se salátem a než ji připravili, zaplavval jsem si bez řvaní reproduktorů. Byla tu skupina německých studentek, které se zde koupaly a opalovaly nahoře bez a trochu tím prolomily ledy co se zakázané nahoty týče. (40.0565453N, 19.8029897E).

Nový moderní motorest Panorama beach, 2016. Později byl zbourán jako černá stavba, po které zbyl výhled na zátoku, 2023:

Panorama beach

Projíždíme rozsáhlé sady starých olivovníků, Míša se už nemohla dočkat, až olivy ochutná. Na konci zátoky jsme zastavili u nového moderního motorestu Panorama. Zdálo se, že je tu jen majitel a kuchař. Objednali jsme si kávu, kroutil ale hlavou – teď? Potřeboval jsem jen dobít baterii do foťáku a posezení u kávy byla obvyklá záminka, jak to udělat. Nechápal, proč v poledne nedáme jídlo, ale jen kávu. Nabízel restované ryby za 1000 leků. Trochu mě naštvála Míša, že nabídku

odmítla, prý je to drahé. Za celou rybu s oblohou? To byla dobrá cena! Střelila hned další argument, že už chce jet.

V roce 2023 jsem se tady zastavil a chtěl jsem si dát něco dobrého. Stojím na místě, kde bývalo zřejmě parkoviště a trochu tápu. Stávala tu ještě nedávno nad mořem krásná restaurace Panorama s rozšířeným parkovištěm a zahradou. Tady jsem si přeci v roce 2016 nabíjel baterii! Motorest byl ale prý postaven načerno, bylo proto vydáno rozhodnutí

Baptiserium, 2023.

Palác Tří mušlí (Triconch), 2023.

po dlažbě, občas jsem začvachtal, ale teď bych se tu brodil až po kolena. Aby se tu i nadále mohly konat různé akce, vytvořili tu zvýšené dřevěné pódium. Pozvánky na představení bývají vyvěšené v Sarandě. Veřejné lázně se mohou pochlubit částečně zrekonstruovaným topením, ve vedlejší místnosti byly kdysi vidět podlahové mozaiky, teď byly zasypány pískem kvůli ochraně před destruktivními přírodními vlivy.

Stežka vede dál ke křesťanskému baptisteriu, před ním ale nejdříve odbočujeme vpravo k paláci Tří mušlí, jehož obrysy zdí s oblými tvary byly přirovnávány k lasturám. Byli jsme trochu zmatení, viděli jsme vlastně jen zatopené a zarostlé půdorysy. Vracíme se na hlavní cestu a po ní konečně k baptisteriu. Pěkná kompozice, údajně je po baptisteriu v chrámu sv. Sofie v Istanbulu největší na východ od Jadranu. Mozaiky byly opět pokryty pískem,

škoda, matně si pamatuji, že šlo o zobrazení zvířat, představující strom života. Rozpoznatelná je tu křtitelnice a za ní náznak fontány. Dočetl jsem se, že ohřátá voda byla vedena podlahou až do ní. Pěšinkou lesem se vracíme zpět na hlavní chodník a cestou potkááme nymfaneum, fontánu

Nymfaneum, 2023.

Velká trojlodní bazilika měří na délku 32 metrů, její příčná loď pak dosahuje 24 metrů. Butrint, 2023.

z 2. stol. n. l., napájenou z římského akvaduktu. Za fontánou je úžasná Velká bazilika, ze které je vidět i nejstarší opevnění města. Fascinující místo, i když na focení a ticho k rozjímání jsme si museli počkat, protože nám tam vlezl italský zájezd. Hradby byly místy ještě v původní robustní šířce dvou řad kamenů a byl z nich příjemný výhled na podvečerní záliv. Pěšinou jsme došli k městským

Nejvýraznějším prvkem je obrovská pětiboká apside se třemi okny. Na podlaze hlavní chrámové lodi jsou vidět zbytky mozaiky, 2023.

Sarandë | 2023

Město má s okolním světem jen autobusové spojení. Dosud se jezdilo magistrálou SH8, v roce 2023 byla ale otevřena nová silnice SH83 nádhernou horskou krajinou, údolím i tunelem ze Sarandy přes Senicë a Çepun do Gjirokastrë. Jde o zásadní nové spojení na vysočinu a do hor na severovýchodě Albánie. Saranda je rychle se rozrůstající přímořské letovisko lákající na oblázkové pláže a neustále se rozšiřující kapacitu ubytování. Mimo desítky moderních hotelů tu i ve staré zástavbě vznikají penziony a hostely. Pokud nemáte v centru města předem domluvené parkování, pak bude lepší zanechat auto na periférii

a do města dojet taxíkem, jinak všude, kde ho zanecháte, bude překážet. Jízdu asi záměrně komplikuje množství jednosměrek. Každým rokem přibývají další desítky hotelů, město se rozšiřuje směrem na západ podél pobřeží a s tím roste i počet kaváren, barů, obchodů a klubů. Pozor ale na ceny, ty jsou tu vyšší než jinde. Cestovní ruch je zásadním zdrojem příjmů, proto se na svazích strmých kopců svižně staví a šplhá se výš a výš, dokonce už z obou jejích stran. Tohle je přesně to, čemu v Albánii nerozumím. Pláže mají určitou kapacitu, pokud se na pobřeží postaví tolik ubytovacích zařízení, jako se teď

Nové moderní hotely, restaurace a banky v Sarandë, 2023.

Výhled z nového hotelu na moře. K dispozici byla podzemní garáž. Foto Libor Krestýn, 08/2023.

v Albánii děje, budou tam lidé v sezóně naložení jako sardinky v plechovce. Ono už to vlastně probíhá, proto se každým rokem zvyšuje počet dotazů na jiná místa ke koupání než přímo v Sarandë. Podél pláží vede pěší promenáda lemovaná palmami a oleandry, po schodech vedoucích z ní je možné

na Skanderbegově ulici plné obchodů navštívit baziliku ze 6. nebo 7. století s mozaikovou dlažbou. Na město shlíží hrad Lëkurësi, odkud je pěkný rozhled na okolní ostrovy i Butrinskou lagunu. Také řeka Bistrica z Modrého oka tu v moři na jihu zátoky končí svou nedlouhou pouť.

Než sejdete dolů k pláži, nejspíš potkáte i tuto baziliku ze 6. nebo 7. století s mozaikovou dlažbou, 2023.

Promenáda s veřejnými plážemi, 2023.

Jeskyňe a kostel sv. Jiří, Dërmish / Dhiver

Jeskyňe a kostel sv. Jiří (*Shpella e Kisha Shen Gjergji*) se nachází asi 20 minut od vesnice **Dërmish** (Dërmish), severně od vesnice Dhiver. Na jeskyni / dutinu ve skále je vápennou maltou „přilepená“ zeď kostelíku. Malé dveře ze severní strany vedou do chodby velikosti asi 5 × 2 m, zužující se do 3,60 × 1,80 m. Nová krytina střechy je z tašek a kostelíček má dvě okna.

Zdi jsou omítnuté a pomalované několika malíři v různých obdobích. Oprýskané malby s Pannou Marií s děťátkem a sv. Jiří se snad dočkají rekonstrukce. Na nich jsou pověšené novější zarámované obrázky s častým tématem Panny Marie, sv. Jiří a sv. Mikuláše. Odhaduje se, že obrázky jsou vyrobeny po příchodu Turků na konci 15. století.

Obrázky z pozdějšího období mají byzantské prvky (pravděpodobně 17. století). Poslední skupina zahrnuje obrazy z pozdějšího období se scénami sv. Michaela a sv. Jiří bojujícího s drakem, jsou tu i ikony Ježíše.

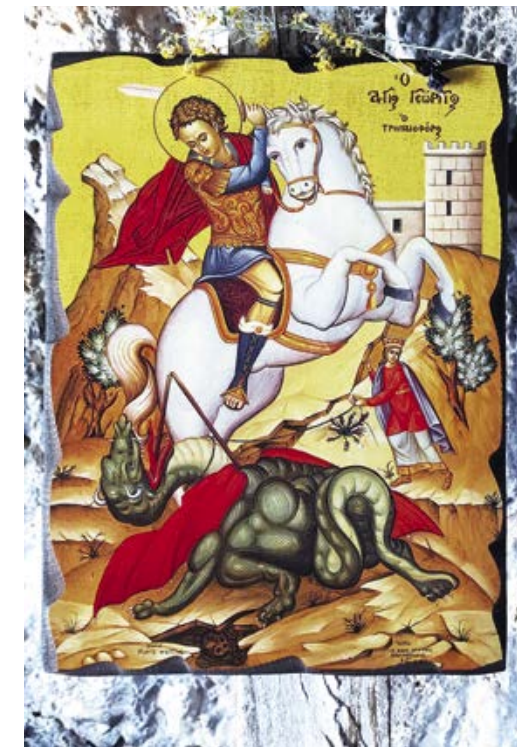

Vstup do kostelíku, 2023.

V jeskyni je nápis: „Modlitba vašeho služebníka kněze Theoloriho a manželek jeho dětí“ a je považována za jeskyni poustevníků. Dnešní kostelík (snad 17. stol.) slouží mnichům kláštera Dhivrovun. V současnosti probíhá rekonstrukce přístupu, který tvoří nová kamenná cesta se schodištěm a odpočívadly, podél ní jsou nové solární lampy. (39,51' 38.700000" 20,9' 7.513200").

Interiér a výzdoba kostelíku, cesta k němu, 2023.

Modré oko (Syri i Kaltër)

Z Albánské riviéry odjíždíme výš na severovýchod podívat se na **Modré oko (Syri i Kaltër)**.

Na okraji Sarandy byla pumpa vedle pumpy, u jedné stavíme, abychom před výjezdem do hor natankovali. V Albánii je síť benzinek poměrně veliká, jenže nejsou úplně smysluplně rozmístěny. Potkáváme často několik pump vedle sebe nebo naproti, nechápeme, jak se mohou uživit. Tam, kde by byla nějaká zapotřebí, je pusto a prázdno. Jakmile tedy míříme nahoru na vysočinu nebo do hor, raději beru plnou nádrž.

Neměli jsme velkou hotovost, zkusíme proto platbu kartou. Šlo to, ale přírážka za platbu byla asi 400 leků, tak takhle příště ne. Hotovost vítězí. (Pozn.: v letech 2021/23 už byly platby kartou u pump Kastrati bez problémů, u ostatních hotovost).

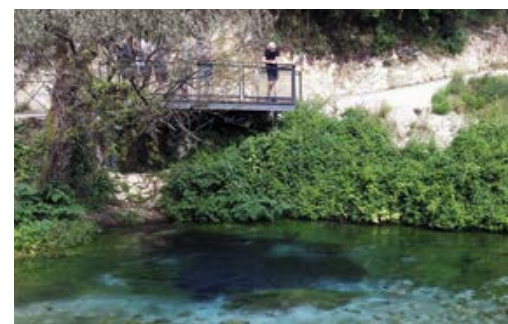
Jen co vyjíždíme z města, silnice začíná být opět rozbitá. To snad nikdy neskončí, dost to zpomaluje jízdu, oproti původní představě jsme už měli ztrátu 2–3 dny. Musíme všude a všechno zkracovat, abychom z cestovního plánu viděli aspoň to podstatné.

Už v Sarandě se začalo zatahovat a jak míříme výš do kopců, obloha temní a po chvíli začíná drobně pršet. Odbočku k prameni jsme prvně minuli, cedule byla docela nenápadná a v temném lese jsem spíš měl starost, abych se s někým nesrazil. Nakonec jsme ji přeci jen našli, přejeli zdánlivě křehký most a asi po 15 minutách dojeli na jakési parkoviště.

I přes déšť byla pro nás krasová vyvěračka **Modré oko** dalším nezapomenutelným zážitkem. Skutečně, exkluzivní přírodní krása Albánie nezahrnuje jen tu malou tůň, ale i úžasně barevný tok zde vzniklé říčky Bistrice a celkový prostor kolem ní.

Jméno dala vyvěračce tmavě modrá barva v centru vývěru a světlejší po jeho stranách. Z hlubin chrlí prameny neuvěřitelných 6 m³/s s teplotou vody kolem 13 °C. Potápěči se prý ponořili až do hloubky 70 metrů, dna ale ještě nedosáhli.

Vzniklá říčka **Bistrice** je snad ještě krásnější než pramen sám. Barva se mění podle dna – někde září bílý písek, jinde chaluhy zbarví hladinu od tmavozelelé po temně modrou. Kolem rostou duby a platan, porostlé břečtanem. Byla to neuvěřitelně krásná podívaná. Na obou koncích návštěvního prostoru byly restaurace nabízející kávu, pivo, ryby, saláty atp.

Nově vybudovaná (snad) bezpečnější vyhlídka nad Okem, 2023.

Nádherné scenérie říčky Bistrice přitahují tisíce návštěvníků, 2016.

K Modrému oku jsme se vrátili znovu v roce 2021, a skoro jsme to tu nepoznali. Výběrčí vstupného už stáli na příjezdu před opraveným mostem, kde stála kolona aut a oni vlastně pouštěli dovnitř jednotlivé vozy, teprve až jiný vyjel ven. Hodně stromů bylo vykácených, nádherné zarostlé zátoky zmizely a u břehu byly jen bažiny. Naštěstí mám fotografie z roku 2016, kdy koryto řeky nabízelo neuvěřitelně krásné scenérie, současné prostředí mě tolik neoslovilo. Navíc tam bylo tolik turistů, že jsme do sebe skoro strkali. Vyvěračku zahltil ruský zájezd a dostat se nahoru na pódium nad Oko bylo téměř nemožné. Pódium bylo už tak zničené, že vstoupit na něj bylo docela nebezpečné. To ale Rusy neodradilo, muži se předváděli před děvčaty, svlékali se do trenek a skákali do studené vody přímo do vybublávajícího pramene. Udělat snímek v jakémkoli místě areálu bez člověka bylo víceméně nemožné.

Tržiště Gjirokašteru nabízí stovky tradičního zboží, z kterého si každý turista určitě vybere. Po nákupu je možné zavítat do některé z restaurací, 2023.

co nejdál to jen půjde. Konečná byla na náměstí **Çerçiz Topulli** (jméno vůdce povstání proti Turkům) naproti bance pod historickým centrem, do kterého byl vjezd zakázán. Jezdilo tam však jedno

auto za druhým, tak jak to tedy s tím zákazem je? Zakryli jsme v autě, co se dalo, vzali deštníky a vyrazili do ulic. Že jsme v ulicích starého města, bylo zřejmé z hrboлатé dlažby. Stoupáme do pomyslné-

ho centra ulicí plné malých obchodů. Mezi domy na obou stranách jsou natažené pásy se žárovkami, které v noci svítí a „dekorují“ vstup do města.

Došli jsme na vrcholek **Qafa e Pazarit**, kde se silnice paprskovitě rozbíhaly do několika směrů. Plácek, který tak vznikl, je pomyslným centrem a zásadním orientačním bodem i městským tržištěm. Stojí tu hned několik pozoruhodných domů zvláštních tvarů. Asi nejzvláštnější dům po levé straně směrem dolů z kopce bývá i nejčastěji fotografovaným objektem Gjirokašteru. V jeho přízemí je obchod se suvenýry a napříč přes ulici je další, ale lépe vybavený. V prvním se dveře netrhly, ve druhém byl znuděný prodáváč rád, že někdo

přišel. Nakoupili jsme tam všechno, co jsme potřebovali, a ještě dostali od prodejce 500 leků slevu.

Centrální náměstí je doslova zahlcené tradičním zbožím, 2022.

Vrak amerického tryskáče, 2023.

a třetí, že přistál na letišti poblíž Tirany kvůli technickým problémům. Cesta vede přes hradby dál kolem letadla na plošinu, kde stojí „drátěné“ pódium, vypadající jako vršek ptačí klece. Údajně v pětileté periodě se tu koná festival folklórní hudby. Za ním stojí novodobá dominanta prostoru – **Hodinová věž**.

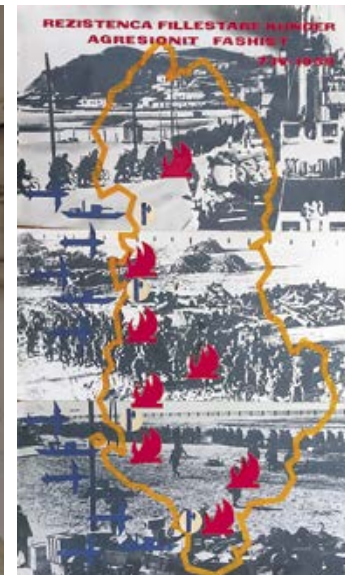
Hodinová věž a vstup do tunelu pod ní, 2023.

2. okruh muzea v pevnosti nabízí mimo expozice o historii Gjirokastru i bývalé vězení a mučírny.

Vstup do sekce s celami, 2023.

HUMBJETE
vrarë plagë
zënë rober
70.000
italjanë e gj
shkotëruar
dëmtuar
100
tanko dhe
1.331
topa dhe m
1.034
kamiona

Përmet a termální prameny na řece Lengaricë

Cílem další zastávky byly **termální prameny** na řece **Lengaricës** v kopcích nad vesnicí **Petran**, asi 5 km pod městem **Përmet**. Z Gjirokastrëu jedeme na sever k Tepelenë a před městem sjíždíme z dálnice na silnici do Këlcyrë. Krajina kolem řeky Vjosë byla neskutečně nádherná a k dokonalos-

ti scházelo jen dobré počasí a čistá řeka. Včerejší déšť a bouřka zkalily vodu a místo tyrkysu se díváme na béžový dravý proud. Špičkové scenérie kazí šed' deštivých dnů. Zážitek by byl za sluníčka mnohem silnější, pro fotografa by tam byla práce na několik dní.

Përmet a rozvodněná řeka Vjosë, 2016.

Vynikající večeře završila naši deštivou návštěvu termálů, 2016.

nou zeleninu a necháváme se zlákat jehněčím s bramborem plus pivo. Při čekání brouzdáme po místnosti, u vchodu dokonce nacházíme ručně sepsaný jídelníček. Kilo jehněčího s kostí stálo tradičně 2 000 leků. Naštěstí porce skopového byl mix různých částí od libové kýty po žebra a tentokrát jsme se najedli dosyta.

Rozhodli jsme se, že se k termálním pramenům v Petranu na řece Lengaricës ještě vrátíme za lepšího počasí, abychom si to úžasné místo užili v plné parádě. Podruhé jsme tam byli jen krátce

Za dobrého počasí pořádají společnosti v Përmetu sjíždění řeky Vjosë na raftech a kajacích, 2023.

Pokud popojedete do kaňonu proti proudu řeky, narazíte na několik méně obsazených bazénů, 2022.

v červenci 2021, bylo tam děsně moc lidí. Velký bazén jsme vzdali a šli raději dál do kaňonu k dalším pramenům a bazénům. Po chvíli jsme jeden našli a hned využili. Slunce se sklánělo k obzoru a čas na další hledání scházelo. Nevadí, aspoň bude důvod se sem vrátit za rok. Stalo se a v červnu 2022 tam bylo méně lidí než minule. Cílem teď ale nebylo jen koupání v přírodních bazénech, ale i výlet

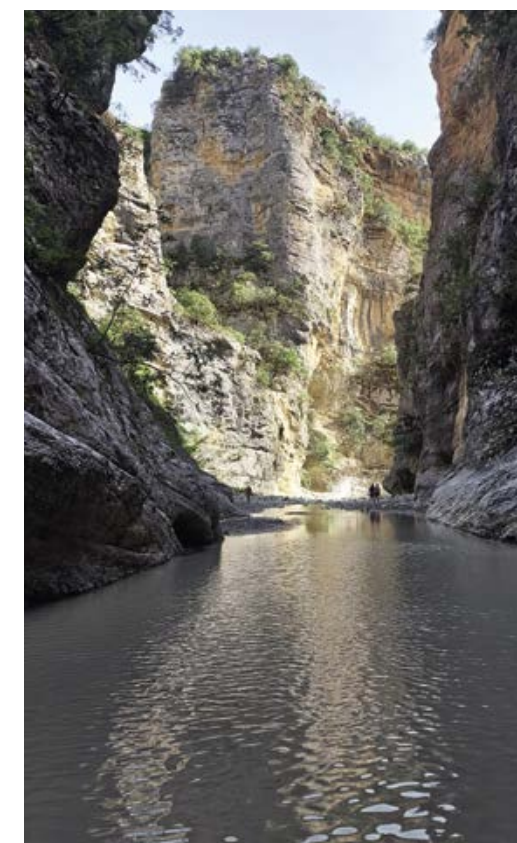

Vstupujeme do neznáma, kostrbatá chůze v bahně a po kamenech byla dost nepříjemná, ale vytrvale jsme postupovali vpřed, 2022.

Před dalším postupem do kaňonu se osvěžíme v bazénu, 2022.

dál do kaňonu řeky Lengaricës. Vykoupali jsme se nejdříve v prvním bazénu jako loni a pokračovali pak dál do neznáma, odkud se vracely skupinky lidí. Kostrbatá chůze po kamenech nebo v blátě byla dost nepříjemná, ale vytrvale jsme postupovali vpřed a hledali snazší místa k rychlejšímu postupu. Hloučky lidí nás navedly k druhému a hezcímu bazénu vpravo, neváháme a jdeme ho vyzkoušet. Návštěvníci se tu celkem plynule střídají, někdo přijde, jiný odejde. Koupání u stěny skály bylo docela romantické. Chceme jít ale dál do hloubi kaňonu, po chvíli vylézáme a opatrně slézáme po mokřých kamenech dolů do koryta řeky.

V tomto úseku skrývala kalná voda silnou vrstvu bahna, 2022.

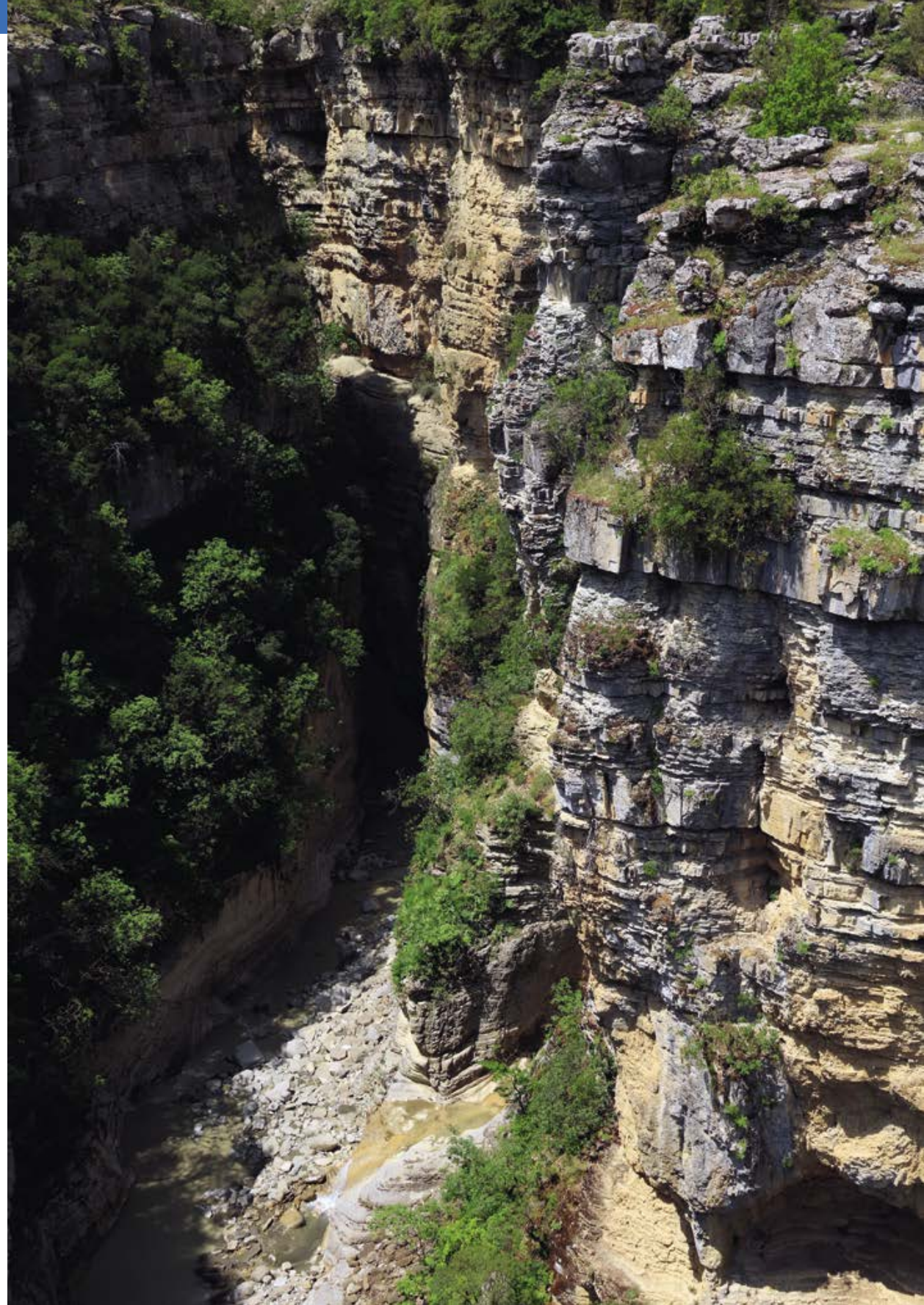

Jarní květinové koberce byly přenádherné, 2023.

Osmanský most, 2022.

Vodopád v kaňonu řeky Lengaričë u osmanského mostu, 2023.

Vyhlídková cesta do Korcë

Projíždíme horami a zvažujeme, kde a jak dnes přespíme. Všude je mokro, míváme jen strmější stráně a křoviska. Míša v mapě našťastí našla kemp, který by měl být někde na cestě. Snad existuje.

Existoval a byl moc pěkný. Byla to **farma Sotira** a nebyť desítky karavanů mezi stromy, nejspíš bychom ji minuli, jak byla schovaná.

Cenu jsem usmlouval bez snídaně na 7 €. Večer jsem slyšel, jak se majitelka baví s jakýmisi lidmi

Výjezd od Vjosë k Leskoviku vede po poměrně rozbité silnici, 2016.

Farma Sotire, 2022.

Korča (Korcë)

Korča (*Korcë*) leží na náhorní plošině ve výšce přes 850 m a pro její široké bulváry, lyceum s výukou francouzštiny a některé vily se sloupy a zahradami se jí říká *Paříž Albánie*. Město s pověstí vzdělaných a jemných lidí vytříbeného vkusu se už v 15. století stalo důležitým obchodním centrem. V prosinci 1916 vyhlásil jeden z největších

albánských vlastenců Themistokli Gërmenji Korču autonomní republikou, avšak s nedlouhým trváním. Jeho dům byl pak přetvořen na kavárnu a v jeho bývalém obýváku se můžete osvěžit chutnou kávou.

Dvě velká hlavní náměstí propojuje široký bulvár pro pěší, lemovaný mnoha obchody, kavárnami

Dvě velká hlavní náměstí propojuje široký bulvár pro pěší, 2016.

Na pěší zóně je nepřehledné množství kaváren, 2016.

a restauracemi, lidé tu korzují nebo sedí u kávy či piva a klábosí. Moderní město bylo docela pěkné, což nás moc překvapilo a staré bylo ještě zajímavější. Potěšilo nás, že ulice jsou čisté bez hald odpadků, jaké jsme viděli v jiných albánských městech. Všimli jsme si, že se tu jezdí podle pravidel a zdálo se nám, že civilizovanost celkově je tu na vyšší úrovni než jinde v Albánii. Až nás to najednou ani nebavilo.

Impozantní **katedrála Ringjallja** je dominantou náměstí na křižovatce bulvárů Shën Gjergji a Republika. Doslova nás „zvala“ dovnitř. Impozantní

byl i výpravně zdobený interiér. Nejsme religionisté, mnohým malbám jsme nerozuměli, jen jsme hádali. Naštěstí pro nás byla jména psána dvojjazyčně a většinou jsme rozluštili, o koho jde. Malby na zdech pokrývají vnitřek katedrály kolem

Katedrála měla výpravně zdobený interiér. Byli jsme tam ale sami. Věřící jen vstoupili, políbili ikonu a zase odešli, 2016.

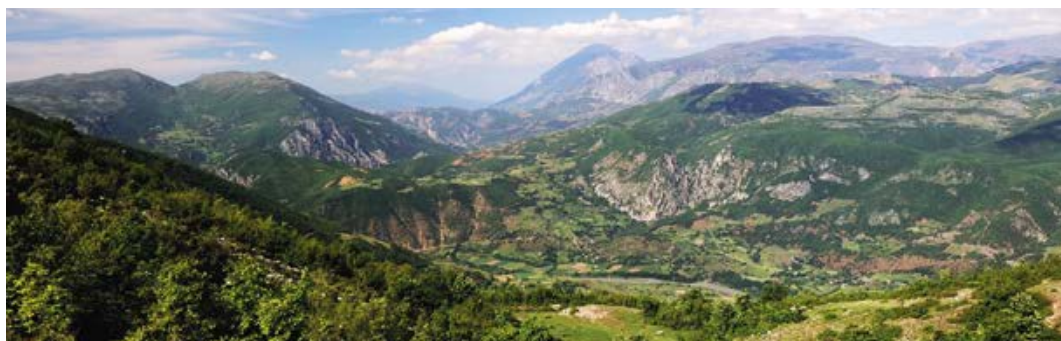

Pravý přítok Drinu byla řeka Veleshicë. Blíží se konec deštivého května, přesto řeka už vodu ztrácela, 2016.

ře, ale jakmile jsme odbočili do hor, začalo drama. Zatím ale jedeme zvolna, pomalu se kolébáme horským terénem, krajina je nádherná, výhledy úžasné, proč nás v průvodci tak straší? V jednu chvíli se údolí rozevřelo a objevil se mimořádně krásný pohled na soutok Drinu s menší horskou řekou **Topusit** a o kus dál, za vsí **Zall-Dardhe**, i s řekou **Veleshcës**. Krása střídá nádheru.

Před odbočkou do hor k jezerům se začíná Drin ztrácet v rokli. Stoupáním do hor se začínají objevovat nádherné výhledy, 2016.

Otevřely se nám úžasné výhledy do údolí Drinu s pozadím vysokých hor se zasněženými štíty včetně nejvyšší hory Albánie Golem Korab, 2016.

odsud vidět i nejvyšší hora Albánie **Golem Korab** na makedonské hranici a kochali se, následná cesta se totiž po zbytek dne stala hororem.

Bylo půl třetí. Ve vesnici se ptáme, zda jedeme správně. Prý ano, ale za **Shënllëshënem** musíme prý ostře zatočit vlevo, jinak pojedeme špatně. Máme prý dávat pozor. U podezřelé cesty zastavujeme, rozhlížíme se, záhy se objevuje pastevec a otázka zní: „Lura“? Kývá hlavou a ukazuje směr do kopce.

Viděli jsme v jeho očích údiv nad tím, čím tam jedeme. Následoval krátký obdiv, ale dál nás provázely jen shovívavé úsměvy. Setkávali jsme se s touto reakcí často. Možná bych měl změnit byznys a vozit do Albánie stará XMka. Anebo našeho šikulku vyměnit v závěru za medoura?

Cestou do Lury jsme potkali jen 2 auta – prvním byla stará dodávka a druhým džíp lurského učitele.

Když jsme se konečně vyšplhali do otevřené krajiny, otevřely se nám úžasné výhledy do údolí Drinu s pozadím vysokých hor se zasněženými štíty. Byla

Beru zpět snad všechny předchozí stížnosti na albánské cesty, protože byly „dálnicemi“ ve srovnání s tou od Drinu do Lurë a dál do Rrëshen. Tahle necesta chce pořádné off-road auto, ne osobák. Tak vystresovaný, vystrašený a vyřízený z (ne)cest a řízení auta jsem snad ještě nikdy nebyl. Kombinace propadlých koryt tekoucích potoků, kamenů, hrubé suti, děr a proláklín spolu s prudším stoupáním i klesáním často na hranici rokle znamenala pro nás neustálé hledání možnosti s minimalizací rizika ulomení kol, urvání výfuku, proražení vany či odlomení zadku auta. A při tom všem se pokusit nezřítit do rokly. Byl jsem úplně hotový.

Ani jsme ta nejdramatičtější místa nenatáčeli, protože jsem měl co dělat, abych udržel volant a ženě prý bylo úplně blbě z toho, jak jedeme na hraně propasti, takže je prý ráda, že to vůbec rozdýchá a točit odmítá.

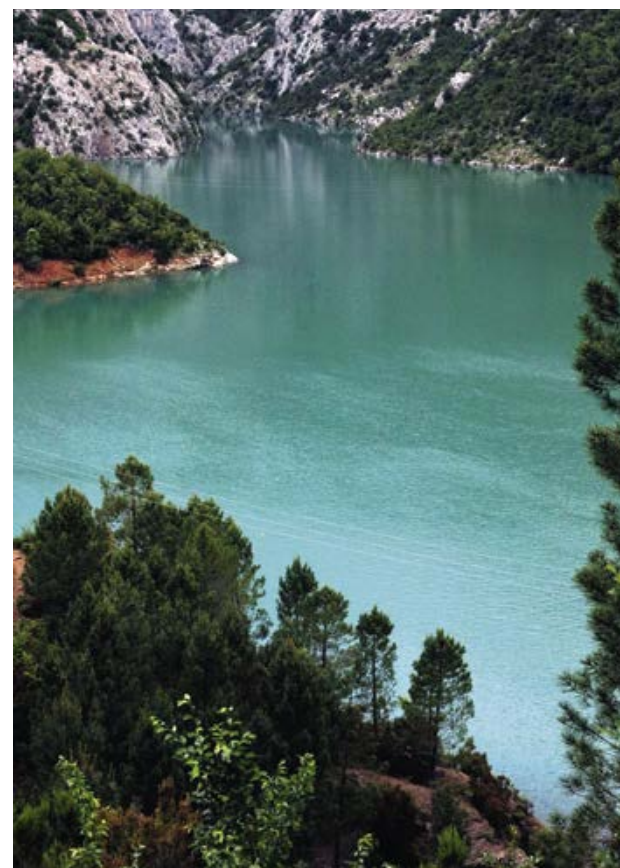

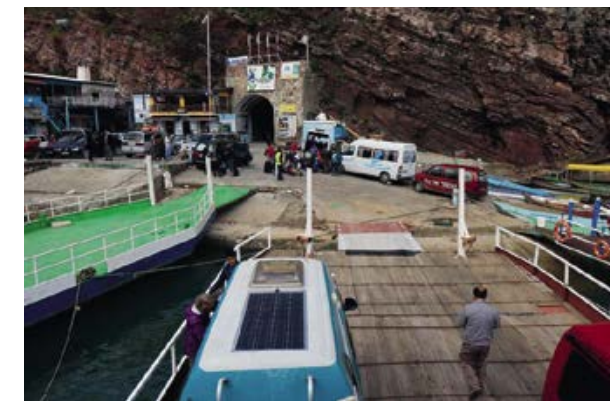
Plavba po jezeře **Komani**

Jedním z největších zážitků byl výlet lodí jednou z nejkrásnějších lodních cest světa z **Komanu** do **Fierzë** a po silnici zpět po SH22 do Pukë.

Večer jsme v rámci albánských možností svištěli do přístavu Koman, odkud vyplouvají lodě do Fierzë. Fantastické scenérie mě neustále nutily zastavovat auto a zkusit některé z nich vyfotit. Za

*Na dvoustraně jsou vidět různé zátoky jezera Komani, 2016.
Přístaviště Koman, 2016.*

soumraku jsme konečně dojeli dolů a jako bonus potkali lodníka, který nám vysvětlil podmínky plavby, čas odplutí, možnosti ubytování i ceny. Nabídl nám rovnou koupi lodního lístku, ale tu jsme nevyužili. Řekli jsme si, že není ještě sezóna, a tak nám snad místo nikdo nevyfoukne.

Dole u hráze byl za mostem kemp, kde jsme rozbili tábor, dali si skleničku třešňové rakije a koupili lístek na loď. Trajekt pro auta stál v roce 2016 40 € (z toho 20 za auto, 20 za 2 osoby), v roce 2022 už 52 €. Nákladní trajekt připlouval z Fierzë v 6.00 ráno a z Komanu odplouval v 9 ráno, přespat ve sta-

Výhledy ze sedla do údolí Valbonë, 2018.

vybudoval dřevěnou jednoduchou boudu coby bar. Plechovky piva a limonád se válí v korytě napajedla a čekají na své zákazníky. Fajn, jsme tu! Závěrečný příchod do vsi nás úplně zdevastoval, sestupovali jsme bokem ke stráni v hrubé suti

a kamení, po levé straně se pak objevily první chalupy a kempy s nabídkou ubytování. Ten závěrečný sestup byl jeden z nejhorsších zážitků na této cestě. Do vsi jsme došli úplně zničení, i když štreka asi 13 km tomu neodpovídá, že?

Dopajdali jsme do vesnice a na terase hospody konečně sundáváme těžké batohy. Úleva! Jako bych se vznášel. Víím, že někteří chodíte s těžšími, ale věk je znát :). Jdu pro pivo. 200 leků z basy, 300 z chladícího boxu. Jak si sedám, slyším češtinu!

Dávám se s krajany do řeči, jsou ubytováni v penzionu, každý za 15 €. To je na nás moc, našťásti nám poradili, že kousek pod hospodou je rozestavěný dům se zahradou, kde je možné postavit za malou úplatu stan. Jdu na výzvědy a místo na-

Jako by barman věděl, že tady budeme mít velkou chuť na kávu i pivo, 2018.

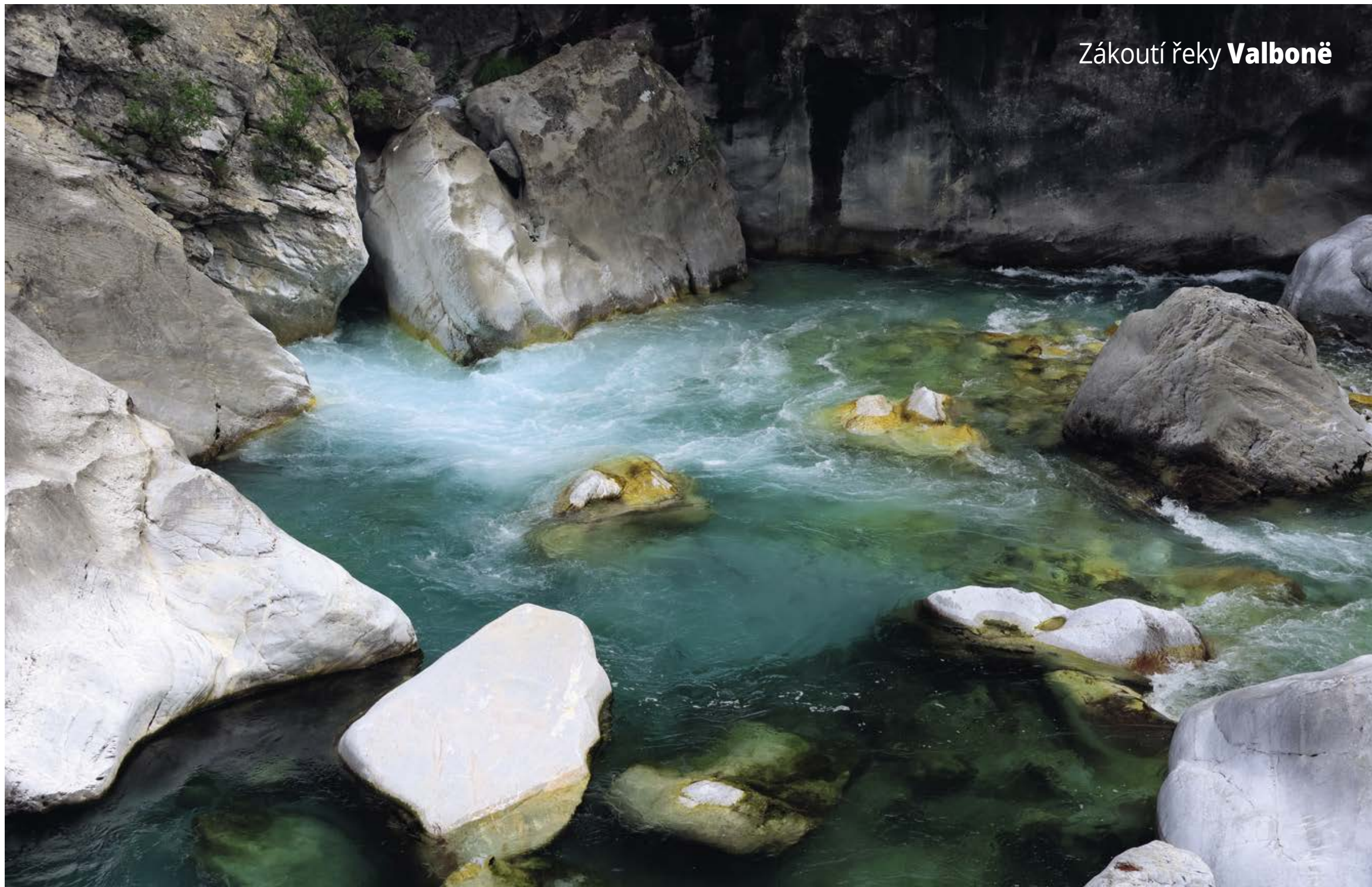

Snad jediný zajímavý pohled na cestě do Thethu, 2018.

Konečně jsme na okraji Thethu, 2018.

Zákoutí řeky **Valbonë**

<< **Tip:** Když projedete Bajram Curri a vjždíte do údolí, přejíždíte v ostré zatáčce přes most, pod kterým protéká tyrkysová řeka Valbonë. Z mostu je úžasný výhled na široký kaňon řeky a na druhé straně je naopak hluboce zařízlý a zúžený. Fantastický pohled. Objevil jsem ho v roce 2016, kdy jsem mohl zastavit až daleko za zatáčkou. Nyní je z toho atrakce, na obou stranách mostu jsou placy k zastavení i pro menší autobusy. A bylo tu plno, na svůj nový záběr jsem si musel počkat.

radost spropitným. Ceny tu totiž měli stále nízké, jako kdysi. A to bylo milé.

Za zatáčkou je pak odbočka k místu, kde vyvěrá potok Shoshan, poblíž něj je památkově chráněný mlýn, který nechal před 120 lety postavit Bajram Curri, albánský hrdina a bojovník za nezávislost na Osmanech. Škoda, že místo nebylo opečovávané a zpuštělo.

Z údolí Valbonë jsem se vracel podél jezera Fierzë opět ke Skadarskému jezeru, odkud to budu mít další den blíž do Thethu. Zdálo se mi, že mám dost času podívat se i do města Kukës, ale byl to chybný úsudek. Klikatá silnice krásnými horami mě zpomalila natolik, že jsem do města přijel za šera, využil jsem proto nakonec dálnici A1 Kukës – Tirana, abych cestu do Škodry zrychlil. Na dálnici byl placený úsek kvůli tunelu (asi 6 €), trasa jinak vedla moc pěknou horskou scenérií, škoda, že už jsem si jí moc neužil. Cestou jsem potkal moderní čerpací stanici s velkou jídelnou, neodolal jsem a dal si tam večeři. Půlka kuřete a kopa skvěle ochucených těstovin stála 370 leků. V penzionech už dávno spali, cestou jsem proto objednal levný pokoj za 18 € v hotelu Meteor (42.1077992N, 19.5031036E), kde jsem očekával službu na recepci. Zvenku vypadala budova poměrně zachovalá, uvnitř neviděla údržbáře snad 40 let, noc tu ale přežiju.

Proměny Ndërlyse | 2023

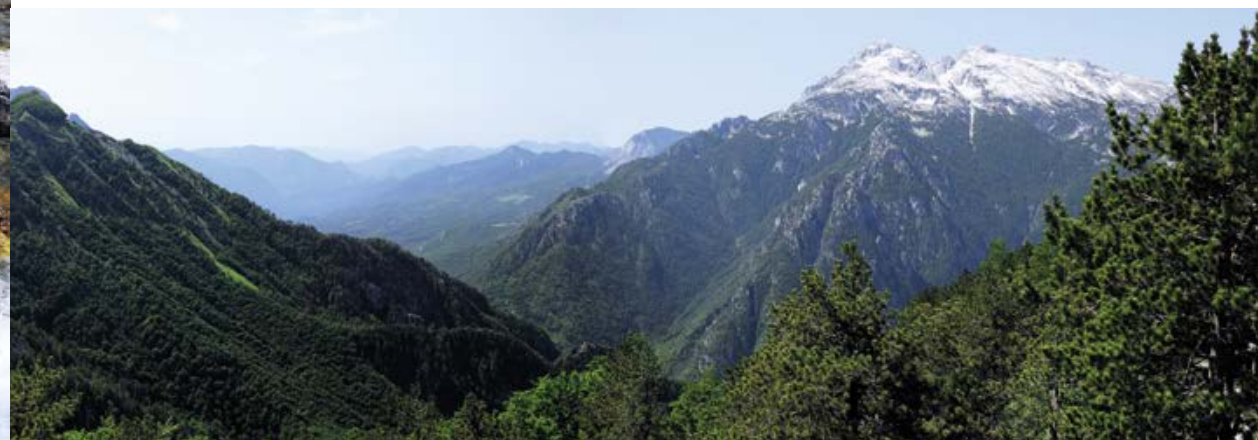
Na základě předpovědi počasí jsem si vytipoval den, kdy bude pěkné počasí i v horách. Konečně jsem se dočkal a vyrážím do **Thethu**, kde se chci podívat na nové spojení s ním a vesnicí **Ndërlyse**, předat fotky z roku 2018 hostitelům, vyšplhat z vesnice na **Modré oko** a snad i stihnout **vodopády Grunas**.

Silnice do údolí a vesnice Theth je stále fascinující, poškozené místo po deštích loňského podzimu už opravili, i tak je třeba dávat bedlivý pozor, protože motorkáři to šněrují uprostřed cesty a v ostrých

zatáčkách máme všichni co dělat, abychom se bezpečně vyhnuli. A to nezmiňuji autobusy, které se

Nová asfaltka zpřístupnila údolí Theth i pro osobní auta, 2023.

Lázně přímlyvců a Růžové kameny nabízejí opravdu nádherné pohledy. Skrz velkou skrumáží kamenů se drala voda dolů do jezírka pod restauracemi, 2023.

zcizení, které jsem po letech v Albánii zažil, neprovedli Albánci, ale Italové. Na hodně neforemné a kostrbaté stezce k Oku mi pak dost scházely. Nahoře u Lázní přímlyvců jsem se na Růžových kamenech pokochal velkou skrumáží balvanů, skrz které se drala voda dolů do jezírka pod restauracemi, opravdu moc pěkná scenérie.

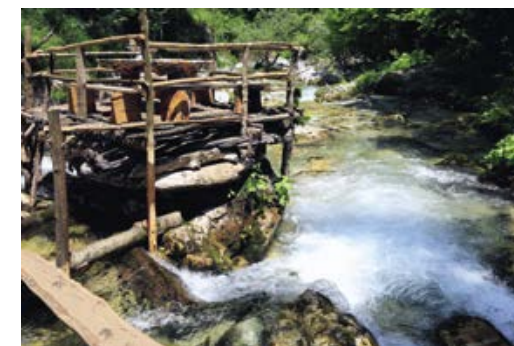
Příchod k Modrému oku doznal změn, dá se odbočit dříve a překročit říčku přes betonovou lávku

Cestou jsem konečně viděl původní horskou chalupu, 2023.

Při sestupu k Modrému oku potkávám bufet „Blue Eye Kapre“, 2023.

Blíž k Oku je třeba přejít po kládách kolem vodního altánu, 2023.

Z nové betonové lávky jsou pěkné výhledy na říčku Përroi Zi, 2023.

vysoce nad řekou, cesta mě tak přivedla k vodopádu z opačné strany. Sluníčko i bar v korunách stromů byly nyní na druhé straně, a kdo tam chtěl, musel přejít po kládách kolem vodního altánu. Na půlku června tam bylo docela dost lidí, ti mladší se odvážili ve spodním prádle do vody skočit a většina z nich byla natotata venku.

Po návratu jsem vyhledal restauraci s výhledem na jezírko a chtěl si dát oběd. Obsluhovala ale jen jed-

Získat snímek Oka bez lidí bylo docela složité, 2023.

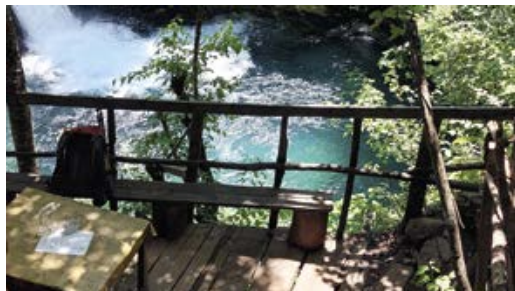

Než jsem se odsud vymotal, bylo skoro 5 a o výlezu k vodopádu Grunas jsem začal pochybovat. Musel jsem nejdříve najít **můstek Gerles**, přes který přejdu řeku v kaňonu Grunas. Jenže kde ho hledat? Tentokrát nejdu z kempu, ale z opačné strany. Všude bylo křoví, mláží a mladý les... Nakonec jsem ho našel, vyfotografoval lávku i řeku pod ní a spěšně stoupám nahoru k vodopádu. Když jsem se prodral prvním lesem na planinu, zaujal mě na cestě ještě původní kamenný dům se zahradou. Vrátka byla pootevřená, pomalu jimi prolezu a opatrně jdu ke stavení. Nikde nikdo. Nakonec jsem došel až za dům, vyfotil

si ho a rychle se vracím na cestu. Paráda, konečně jsem zase viděl původní chalupu. Potkal jsem nějaké německé turisty, na křižovatce mi ukázali cestu vlevo, ale po chvíli se otáčím a vracím se, poslali mě totiž dolů do kempu. Vodopád vidím na skále nad sebou, nabírám rychlost, snad ho stihnu, než slunko zapadne.

Uff, vyfuněl jsem konečně nahoru a ještě, než se mi otevřel pohled na vodopád v plné parádě, jsem jím zkropen. Po mokřích kořenech a skále slézám k němu dolů, zkouším ho fotit, ale to nepůjde, objektív je samá kapka. Vpravo je tůň a vlevo hradba mokřích kamenů skrz které voda odtéká. Nakonec se mi podařilo problematickou překážku přejít bez pádu do vody a na druhé straně si konečně užívám nádheru podvečerního sluníčka, tvořícího překrásnou duhu. Zamávám pak k nebi a v duchu si pomyslím, že vše má svou příčinu a důvod. Jsem spokojený, přání znovu vidět oba přírodní úkazy se mi splnilo. Tak zas někdy příště...

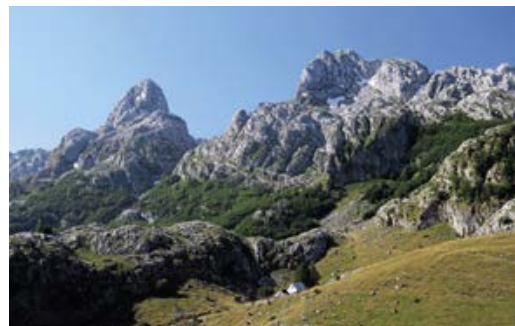

Vzhůru do korun stromů „na jedno“, 2023.

na servírka, ostatní obsluha byla zašitá v místnosti nad vodou a dobře se bavila. Po chvíli jsem otráveně vstal a šel hledat další kiosek, kde snad obsluha bude aktivnější. V posledním jsem uspěl a po krátkém obědě jsem spěchal posedět s bábinkami a zavzpomínat si s nimi. Babča mi nalila panáka rakije s vysvětlením, že jeden tu nevádí, i když budu řídit. Syn neměl na debatu čas, a tak jsem pantomimickou komunikaci záhy ukončil s tím, že projdu znovu trasu zkratky, jestli tam přeci jen hůlky někde nenajdu.

Při výstupu do sedla mjííme vyschlé jezero a nad ním pak stoupáme strmě do kopce, 2021.

dový piknik či přenocování na divoko, a obklopené tichem hor a bečením ovcí.

Ale... Skupinky zamilovaných Černohorců sem jezdí na večerní pikniky vším, co má kola, šutry nešutry, bláto nebláto. Dokonce si vyjedou až úplně na vršek nad břeh jezera, aby udělali co nejméně kroků. Zde se přesně projevuje Černohorské líné desatero. Naštěstí pak se setměním zase zmizí tam, odkud přijeli.

Tentokrát jsme se v jezírku i vykoupali a umyli. Mládežníci z nás sice měli srandu, když jsme si myli zadky i „předky“, ale kuš. Bylo to příjemné večerní osvěžení v až překvapivě teplé vodě.

Tentokrát jsme měli počasí lepší, bouře přišla až později a také jsme byli lépe vybaveni.

Došli jsme až k **jezeru Rikavačko**, ale myslím, že hezčí byly výhledy nad ním. Když jsme nastoupali nahoru na planinu, kde se křižují cesty z různých směrů a cílů, byla to vlastně nepříliš zajímavá bílá

Nádhera, fantastické. Schází tu už jen Vinnetou, 2021.

Za kamenem před námi se skrývá studánka s výbornou vodou, 2021.

skalnatá pláň. Asi nejhezčí panoramata vlastně byla před sedlem a v sedle.

Fajn, jdeme k jezeru. Nejdříve jsme se šli podívat na stráň nad ním, to bylo moc pěkné a zajímavé místo. Vede tam po louce malá cestička, kterou se dá dojít až na vyhlídku Vidikovac. Jen je třeba dávat pozor, když se jde pak po trávě, pod vrcholem je už docela padák dolů a vlhká tráva může být zrádná. Každopádně je odtamtud skvělý výhled na albánskou stranu Prokletije a dolů na pleso.

Cesta dolů k jezeru byla dost otravná, mraky zatáček v lese... Kolem jezera v tu dobu byly bažiny, snad by se dalo najít místo, kde do něj vlézt. Tra-

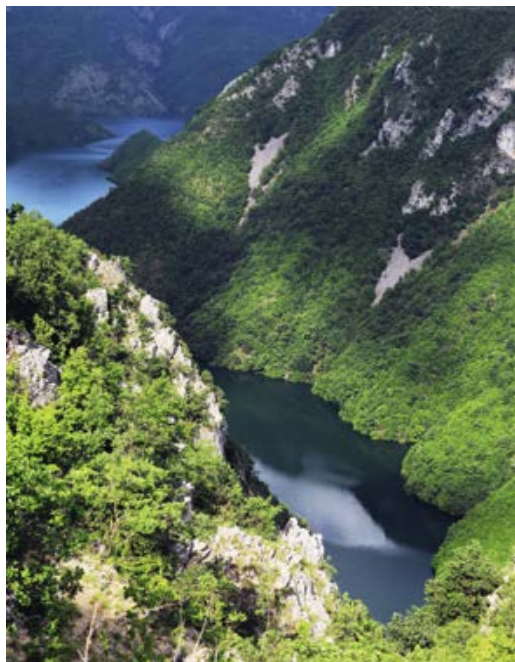
A jsme v sedle. Cesta se překlápí dolů na planinu, 2021.

Asfaltka záhy mizí, šterková cesta je čím dál děravější a krkolomnější, celkem to zvládáme, ale musíme jet zvolna a opatrně. Rychleji by to možná i tak nešlo, krátké rovinky střídá spousta zatáček, ale krajina

s fantastickými výhledy nám to vynahrazuje. Nádherná, zátoky tu zase vypadají jako norské fjordy. Postupně jsme se autem vyšplhali nahoru na kopec, odkud byly chvílemi krásné výhledy do dálky. Čle-

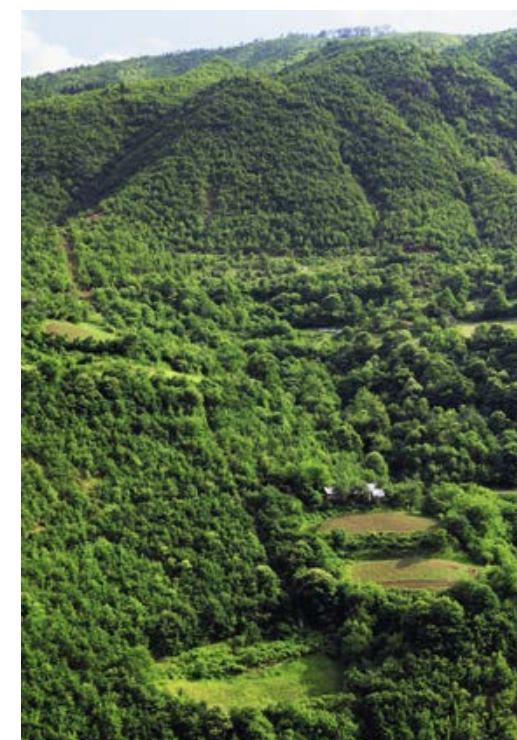
nité a strmé kopce čněly z hladiny jezera jak obří hřbety dinosaurů a vytvářely tak dlouhé a úzké zátoky, zařezávající se hluboko do zvrásněných hor.

Jezero tvoří zátoky, které připomínají norské fjordy. Cesta pak traverzuje po vrstevnici cik cak, 2023.

(Pozn.: Od roku 2018 je tu už asfaltka po celé délce až na silnici SH5 Kukës/Pukë, ale asi ne dobře udělaná, protože i po tak krátkém provozu se jim silnice často hrouť. Cesta je ale i tak rychlejší.)

Silnice traverzovala kopce cik cak, takže jsme se vždy na protějším kopci dívali na naši budoucí cestu, vzdálenou snad jen 200 metrů. Dostat se ale na stejné místo naproti trvalo desítky minut. Před putováním do divočiny jsme se vždy předzásobili, protože někdy bylo těžké v horách sehnat něco

Cestou potkáváme malé horské vísky, kde rolníci hospodáří v obtížných terénech, 2023.

Uvnitř kostela je hrob sv. Nauma a pokud k sarkofágu přiložíte ucho, je údajně slyšet bít srdce svatého, 2021.

Interiér kostela, 2021.

Interiér nového kostela/kaple, 2021.

včetně velké pláže, zahrad a restaurací je zpoplatněn, mimo prohlídky kláštera je tam řada atrakcí včetně vyjížděk lodí k pramenům řeky Černý Drin. Po cestě ke klášteru jsou stánky se suvenýry, vedle starého kostela je pak další, v jehož vstupu je prodejna mj. i církevních předmětů, suvenýrů a knih. Fresky v tomto kostele či kapli jsou evidentně nové nebo nedávno zrestaurované.

Přiznám se, že mě to množství lidí v září opravdu zaskočilo, rozhodli jsme se proto vyhledat pláž jinde. Mysleli jsme si, že si někde zastavíme a vykoupeme, jenže cesta kolem jezera vede lesem na strmém pobřeží skoro až do Ochridu a zastavit se na koupání nebylo kde mimo vesnici. Nakonec

jsme si jednu vybrali i k přenocování, ale co čert nechtěl, pokoje za přijatelnou cenu byly obsazené. Hledání nám zabralo hodně času, ale zaplavat si

jsme přece jen stihli. Nebylo to ale tak příjemné, jak jsme si mysleli. Voda byla studená a vlny větší než na Jadranu.

Guri i Cjapit (Kozí kameny), 2023.

mu útvaru, který se tyčí do výšky několika desítek metrů nad okolní terén. Zastavili v jedné zatáčce, vpravo byla jakási vrata, tam se dá auto nechat, dál se jet nesmí a ani to moc nejde. Sice je tam cesta, ale v bahně a hodně rozbitá s hlubokými rigoly. Strážci šli chvíli s námi a evidentně byli naštvaní, že ji tak někdo zdevastoval. Park má chránit jedlobukové pralesy, vypadalo to na nákladní auto a asi pytlá-

kou těžbu dřeva. Na internetu jsem viděl fotky, jak u skály stály velké expediční off-roady, asi to dříve šlo, teď to ale strážci nedovolují.

Vrcholek skály jsme co chvíli viděli, vypadalo to, že je hnedle vedle, ale omyl. Cesta nahoru do kopce k „dinosauří“ skále byla delší, než jsme si mysleli a přišli jsme tam ve chvíli, kdy slunce začalo zalézat za stromy. V masivu jsou vykutané Hodžovy bunk-

Vstupy k Hodžovým bunkrům, 2023.

ry, dá se jimi courat sem tam na druhou stranu i dovnitř skály. (40.5893278N, 20.8479756E).

Rychle se stmívalo, rozhodli jsme se nakonec utábořit před vstupem do parku kousek od cedule u bývalého lomu. Dobrý plac, starý stůl, zbytky la-

„V jeskyních“ byly komunisty postaveny betonové bunkry, které jsou dnes dost zdemolované, 2023.

vic a zdí, pod svahem tekla potok... Jen v noci byla pěkná zima.

Téměř za tmy scházel z kopců muž s koněm, na kterém svázel dřevo. Těžba na černo, pytlák? Překročili potok a zmizeli kdesi ve tmě. Na klidnou noc to ale zatím nevypadá. Když jsme do auta uklízeli poslední věci před zalezením do stanu, objevily se ve stráni nad námi světla auta. Kdo je zase tohle? Auto jelo krokem ze stráně dolů a zatočilo k nám. Z okénka na mě zamával strážce parku, který nás navigoval ke skále. Ulevilo se nám, obavy zmizely a konečně zalézáme do stanu.

K pramenům je to ještě docela kus. Ale stálo to za to.

Z jeskyní vyvěrá teplá voda a zpríjemňuje nám tak chůzi.

Ráno jsme začali prameny hledat znovu a narážíme o odbočku dál od nás na pohraničníky. Aha, večer to byli asi oni při kontrole hranic. Ukázali nám lokalitu na mapě a my se tak konečně mohli procachtat k teplým pramenům. U odbočky dokonce byla cedule! Chce to číst a nespěchat. Cesta k řece byla štěrková i kamenitá, 2× jsme přešli přes potok a auto pak nechali u prvního přechodu říčního koryta, kde byla i cedule s mapou parku. Boty do vody hodně pomohly k snazší chůzi řečištěm. Teplé prameny na albánské straně vyvěraly z malých jeskyní, postupně jsme se probrodili až k jeskyni na řecké straně. Tam končily i strmé skály kaňonu a za nimi byl vidět široký rozliv řeky. Moc pěkné místo i pěkná koupel. (40°5'46.914"N 20°40'44.211"E). Když se projde za úzký kaňon do širšího rozlivu, jsou na pravé řecké straně sirné lázně **Kavasilas**. Zda projít či neprojít k nim závisí na množství vody v řece. Dá se tam přijet z řecké strany, hranice jsou nedaleko.

Před mostem chvíli čekáme, z druhé strany se k němu blížil dlouhý obytný vůz, švédská posádka jela pomalu a opatrně, auto se kolébalo ze strany na stranu.

Cesta dál nebyla jednoduchá, na šutrech a dírách se nám někde vyklepala přední SPZ a z nádržky pro servo se přes víčko vychlístal olej. Prý, že džíp je auto do terénu. Řízení začalo pomalu ale jistě vrzat. Byl jsem zvědavý na krajinu, kterou pojedeme, ale mimo krkolomné cesty jsme vlastně neviděli nic zajímavého. Naštěstí jsme za **Sevraniem i Madh** potkali cosi jako kemp (na mapě značen jako kavárna). Byl jako zjevení. Dali jsme kafičko, ochutnali domácí rakiji, víno a petully s medem. Majitelka nám neustále dál a dál nabízela domácí produkty, nakonec mě zaujala nabídka na 1,5 litru rakije za 1 000 leků. Nekupte ji A pak jsme dostali nemalý účet za ochutnávky. Trochu nás to zaskočilo, ochutnávky se tu běžně neplatí.

Za kempem se krajina otevřela, naproti nám se v odpoledním slunci chlubila svou krásou zvrásněná hora, vlastně první zajímavý pohled celého přejezdu.

Když jsme dorazili do kaňonu Osum, potkali jsme tam partu Moraváků s kytarami, asi rakiji dál nedovezeme. Mimo občerstvení je tam plac pro stany a myslím, že by se tam vešly i nějaké obytné dodávky.

Kemp za Sevraniem i Madh. Paní majitelka umí prodat i nos mezi očima.

Za Sevraniem i Madh krajina začíná nabývat na zajímavosti, 2022.

Nahoře: Jak se žije na okraji Këlcyrë. Dole: Za městem jsou krásná zákoutí řeky Vjosy, 2023.

Kaňon řeky Osum II. 2022/23

Těsně nad kempem je úzké hrdlo kaňonu, kde voda teče silným proudem a je tu i větší hloubka. Využívají to mládežníci ke skokům ze skály, 2022.

Další sestup do kaňonu je např. u mešity. Tenhle úsek vypadá jinak, rozestup skal je širší, většinou se jde po kamenech dna koryta, chvílemi vodou, když se překračují záhyby řeky, ale cesta tam vložena není. Vzadu bylo úzké hrdlo, kudy se voda doslova hrnula a za něj vidět úplně nebylo. Museli bychom ho proplavat, skončili jsme tam hlavně z důvodu, že jsem neměl pytel na foták a mobil.

Nenápadný kemp se skvělým kuchařem.

Na opačnou stranu se dá proti proudu s jistým usilím proplavat, řeka se tam pak rozlévá do širšího koryta a dá se jít po kamenech po břehu a místy řeku přebrodit. Kaňon odvážlivce pak odmění fantastickými scenériemi skalních věží i brouzdáním a plaváním v čiré a docela teplé vodě, 2022.

U mešity se dá slézt dolů ke korytu řeky a jít po březích až k dalšímu úzkému hrdlu, které je nutné proplavat. Vhodnější jsou čluny, 2022.

to jelo. K tanci vyzval Češku, tu to chytlo a byla k nezastavení. Přidali se i ostatní a večer nakonec skončil s další lahví rakije a neustálým pohupováním v rytmu kvílivé albánské hudby.

Další den jsem vyrazil do jeskyně Pirogoshi a kaňonu Gradec. Třetí den pak bylo dopoledne pod mrakem, nicméně jsem se nevzdal slezení do ka-

ňonu u mešity dál po proudu, protože jsem pořád doufal, že matračka mi pomůže překonat úzké hrdlo a proplavu tentokrát dál. Chyba lávky. Bylo 11. června a voda v těch místech doslova korytem letěla, byla kalná a kam šlapu jsem neviděl. Tentokrát jsem měl s sebou hůlky, které mi v tom proudu pomáhaly přeci jen držet stabilitu, i když vibracemi až zpívaly. Náznak peřejí napovídal,

Když je na jaře dost vody, pořádají tu kluby z Beratů plavby na raftech a kajacích, 2023.

kde je mělčěji a tudy jsem se snažil brodit. Ne vždy to vyšlo a v některých místech jsem sklouzl do hloubky, kdy jsem měl vodu nad pás a z hůlek koukaly sotva rukojeti. Potápěčský batoh byl skvělý, foťák a mobil před vodou uchránil, jen každý snímek prostě znamenal sundat, otevřít, vyfotit, schovat, uzavřít... Když jsem došel až k hrdlu, ne-

odvážil jsem se na druhou stranu koryta ani projít, protože tam byl proud tak rychlý a silný, že by mě nejspíš strhl a kdo ví, kde bych skončil. Pusto prázdno, pomoc žádná. Tu se vylouplo sluníčko, a tak jsem všechno začal fotit znovu. Najednou slyším nějaké hlasy, otočím se a vidím raft plný lidí, jak se ke mně řítí. To je skvělé, konečně budu

Vodopád nad vesnicí Bogově u Poličanu, 2023.

Vodopád v Bogově

Nedaleko města Čorovoda je k vidění třeba jeskyně **Pirogoshi Cave** a další krásné vodopády se pak nacházejí i v bočních údolích, nejznámější je asi na potoce na východ od **Bogově** u **Poličanu**. Nádhera. Stačí skočit...

Při letošní druhé návštěvě jsem odpoledne spěchal, abych stihl ještě před bouřkou vodopád vyfotografovat. Bylo tentokrát více vody a kluzké bahýnko na okrajích potoka mě poslalo k zemi do mělké tůně. Nový fotoaparát byl tak po pádu horskou vodou neslavnostně pokřtěn. Naštěstí se mu nic nestalo a dál mě úspěšně provázel na dalším albánském putování.

Krásný vodopád v údolí vesnice Bogově u Poličanu, 2023.

Cestu k vodopádu od letoška usnadňuje nový můstek, následná „odměna“ je ledová, 2023.

Upadlé SPZ jsem si všiml až ve chvíli, kdy jsme odjžděli z Čorovody. Napadlo mě vytisknout si papírovou a nalepit ji na tabulku na nárazníku. Snad někde v Beratu. Jsme ale v Poličanu a jdu ztrátu nahlásit na policii, aby mě tu nestíhali. Naběhl jsem si, policistovi se ani nechtělo jít z kanceláře ven, aby se na auto podíval. Když jsem se ptal, jak se zachovat, absolvoval s každým dotazem telefonický hovor s velitelem. Nakonec ho nadřazený zvedl ze židle, aby se šel aspoň přesvědčit, že značku skutečně nemám. Závěr hodinové debaty byl, že se mám vrátit do Čorovody, kde je větší policejní stanice a mohli by to zaprotokolovat. Vzdávám to a jedeme do Beratu. Musím ale nejdříve vyřešit olej do serva, což se podařilo hned dole u čerpací stanice. Obsluha mi ho dolila, prý se vyvařil, kupuji proto raději celou lahev, co kdyby... A dobře jsem udělal, úniky oleje totiž pokračovaly.

Foto Martin Zikmund, 2023.

Vstup do jeskyňe a její krápníková výzdoba.
Foto Ivana Baierová, 2023.

Benátská pevnost Bashtova

Projíždíme kolem rozsáhlé mokřadní krajiny národního parku **Divjakë-Karavasta**, který je rájem ornitologů. Využíváme toho, že odpoledne konečně neprší, chceme se proto cestou podívat na benátskou pevnost **Bashtova** (*Kalaja e Bashtovës*).

Hrad stojí jižně od Drače, kudy kdysi vedla obchodní cesta Via Egnatia a ve středověku byl znám jako obchodní přístav u řeky Shkumbini. Jeho pozice umožňovala kontrolu nad vývozem plodin z přilehlé úrodné oblasti. Po Benátčanech využívali pevnost Turci.

Když jsme k pevnosti jeli, hledali jsme kopec, na kterém stojí, jak to obvykle s pevnostmi bývá. Rovina. Začínali jsme být nervózní, nejedeme špatně? Najednou po levé ruce hrad vidíme. Je neobvykle postavený uprostřed polí, tohle jsme nečekali, protože jsme ho očekávali s obvyklou přírodní ochranou.

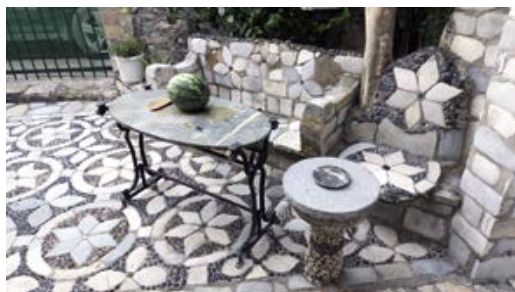
Pevnost s obdélníkovým půdorysem je momentálně v rekonstrukci a ze tří stran obložená leše-

Pevnost s kulatými obrannými věžemi má 3 vchody, měří 90 × 60 m a hradby jsou vysoké až devět metrů, 2023.

ním, pokusil jsem se jí proto vyfotit bez stavebních propriet. Uvnitř opevnění se nic nedochovalo, zarostlý prostor tu spásaly ovce.

Ve vsi Bëncë jsme našli dům se zvláště řešenou zahradou, 2023.

poblíž zítřejšího cíle v rokli Bëncë a ve vsi jsme našli dům s roztomile řešenou zahradou. Staříci mlu-

Kaňon řeky Bëncë a akvadukt Ali Paši, 2023.

vili jen albánsky, bylo to zábavné. (40.2544606N, 20.0044783E).

Dopoledne jsme strávili v **kaňonu řeky Bëncë** u dvoupatrového **akvaduktu Ali Paši**, který ho nechal postavit jako přívod pitné vody do města Tepelenë. Klouzavá suťová cestička dolů byla v roce 2023 nahrazena vydlážděnou cestou i se zábradlím. O kus dál je vysoko na útesu nad řekou **bektašijská tekke (svatyně)** (40.2618481N, 20.0048922E).

Silnice do vesnice byla celkem na pohodu, za vesnicí se pak kroutila po stráni prudkého kaňonu nad divokým údolím řeky a stoupala ostrými serpentínami k vrcholům hor. Stráně byly čím dál strmější a údolí po pravé straně čím dál hlubší.

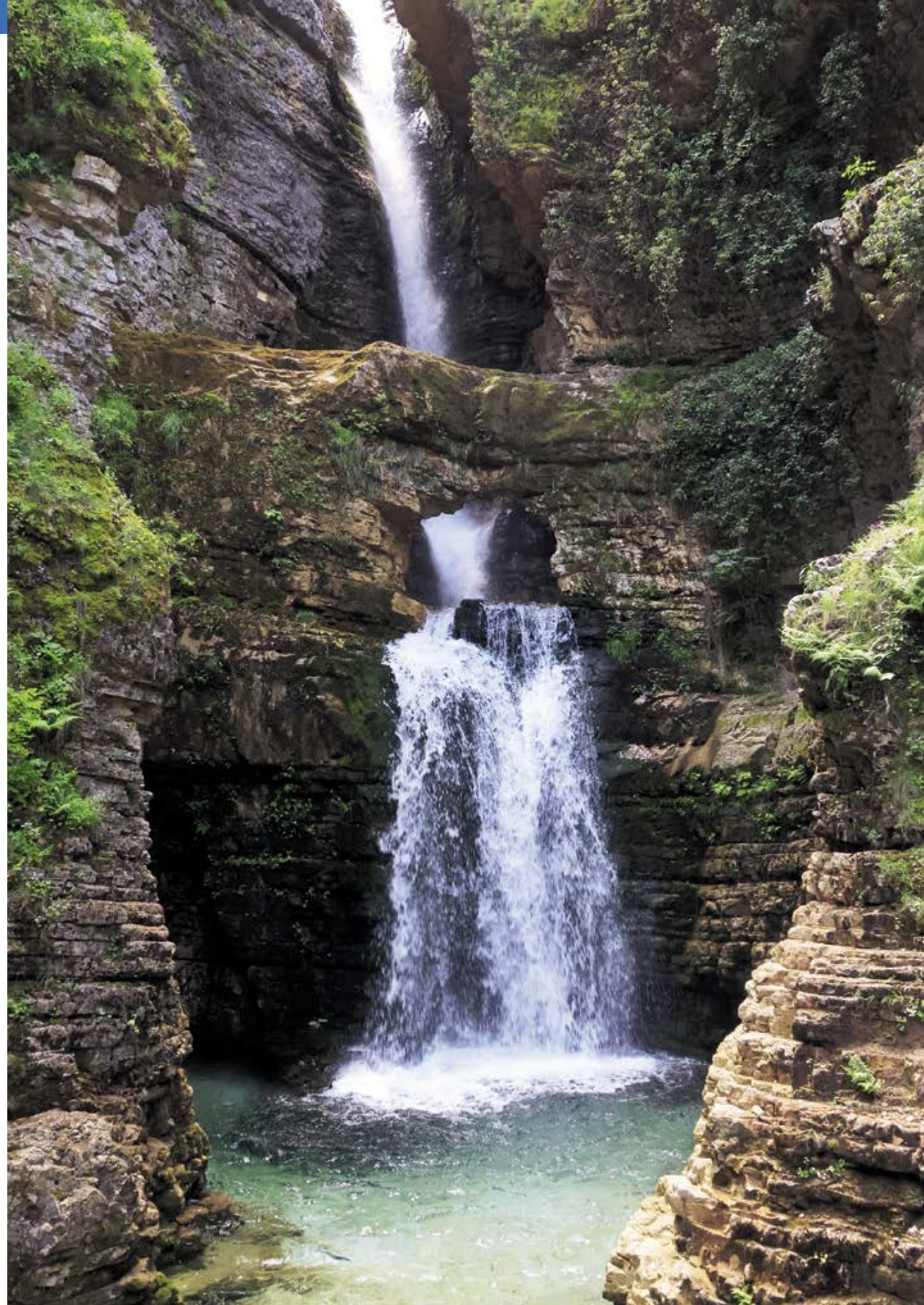
Cesta k vodopádu přes řeku Përroi Gurës, 2023.

Někdy si člověk pomyslel, že už je nahoře, ale ne. Za zatáčkou se objevil ještě strmější sráz s prudkou zatáčkou do dalšího ohromného kaňonu s téměř kolmou stěnou na druhé straně údolí. Konečně se objevilo vyhlídkové místo s rozšířením pro stojící auto, nabízející pohled na kaňony v okolí. Tohle opravdu vyrazí dech. Dole pod námi byla asi farma se salaší a než jsme se nadáli, z křoví vyběhly kozy a hltavě spásaly vše, co jim přišlo do cesty. Polohy farem u nás vzbudily velký respekt a úctu k lidem, kteří v rozervané krajině žijí. Silnice v několika serpentínách stoupala na náhodní plošinu a když jsme se konečně vyšplhali na horizont, silnice se srovnala a před námi se objevila planina lemovaná vrcholy hor. Rozptýlené domky přesto ukazují, že i tady žijí lidé. První vesnička na cestě byla **Lekdush**. Její školu navštěvují i děti z okolních vesnic. Poblíž vesnice má být v kaňonu asi stometrový vodopád s krasovým podzemím a jeskyněmi, ale zatím jsem na něj nepřišel, musím se příště pořádně doptat.

Kaňon řeky Bënçë, 2023.

Vodopád Peshtura, 2023. >>

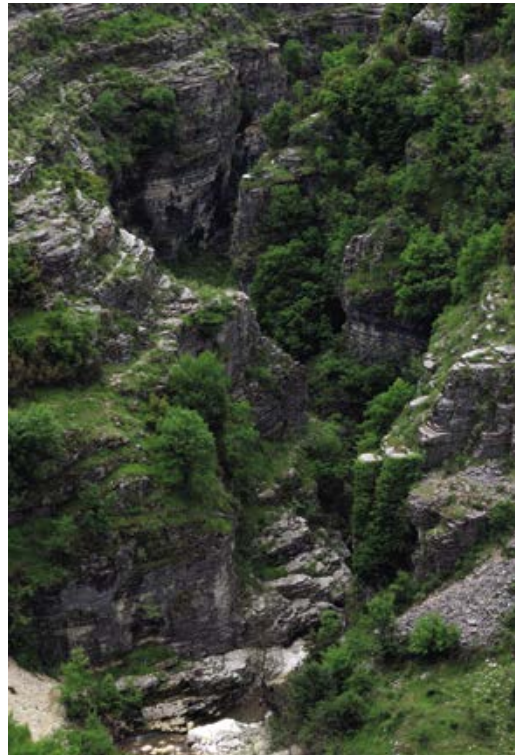
Gjoni. Ale bylo teprve jaro, v sezóně jich snad bude otevřeno víc. Jedna včetně penzionu (*Bujtina mbi Kanion*) byla kousek od té nejúžasnější vyhlídky na kaňon hluboký několik stovek metrů. Zatím ale natírali, opravovali, chystali stoly... V nabídce měli pro pozdější hosty domácí jídla, Nu což, ochutnám tedy příště.

Okolí Nivicë nabízí množství stezek k túrám, desítky kilometrů značených tras tu jsou díky českým dobrovolníkům z projektu „*Všechny tváře Albánie*“. Některé treky jsou vícedenní a dá se jimi dojít až do údolí Shushicë nebo na Albánskou riviéru.

Pro začátek mi postačí vyhlídky, abych se zorientoval. Na horizontu se stahují mraky, zamávám proto majitelům penzionu a svižně kráčím k údajně nejkrásnějšímu výhledu do útrobu kaňonu. Cesta míří na špičce skály, postupně se zužuje a na jejím konci je betonový pláček s dřevěným zábradlím, v jehož rohu vlaje albánská vlajka. Plůtku moc nevěřím, ale pohled na kaňon si ujít nechám. Náááádhhera! Jedním okem fotografuji, druhým

sleduji, kam šlapu. Když jsem fotoaparát nasýtil dostatkem dat, dívám se dolů na mělkou říčku a zkoumám, zda se k ní dá dolů sejít a jestli to bude stát za to, protože bouřlivá voda tu rozhodně neteče. A hle, co vidí mé oči – jsou to pocestní, nebo zvěř? Pocestní! A odcházejí od tůně ke skále vedle ní a v prudkém stoupání mi mizí z dohledu. Takže stezka vede z druhé strany. Jenže na té své také vidím strmou pěšinu dolů, na tu se přece musím jít podívat. Najednou dole vidím další pohyb – motorčky! Posádky se šly cachtat do mělčiny, která ústí do úzkého hrdla, tvořícího pak malý vodopád. To mě podrž! Řeším tu nějakou pěšinku a dole jsou stroje? Jak se tam dostaly? Rychle odcházím z vyhlídky a kráčím k věži naproti v naději, že uvidím nejen jiný pohled na kaňon, ale i cestu, kudy se tam motorčky dostaly. Ty už sice pak z nového místa nevidím, zato se mi opravdu otevřel další úžasný výhled na kaňon. Vřele doporučuji, jen to nechce uklouznout. Hledám vodopády vyznačené na mapě. Jsem tu na konci května, ale nacházím jen nitě vody, které nemá cenu fotit, protože na obrázku vidět nebudou. Hledám ještě zmíněnou

Odsud je vidět vyhlídka se zábradlím a praporem. Vpravo je vstup do rokle na jejím začátku u můstku přes říčku, 2023.

šplhám nahoru a současně ho obcházím. Dívám se východním směrem na další nádhernou scenérii, kterou tvoří soustava roklí ve směru k Progonatu. Úžasné. Z Gusmaru by se dolů až k řece mělo dát dojít, takže si na příští návštěvu musím dát víc času v kombinaci se stabilnějším počasím. Kurvelesh mě fascinuje, tohle je kraj, který nemohu při dalších návštěvách Albánie prostě pominout.

V dále se zase zatahuje, musím si pospíšet zpět k autu. Jenže rychlost oblaků je tak velká, že stačím jen vylézt zpět na kopec, zorientovat se, kudy vede cesta zpět a co nejrychleji slézt zpět na stezku. Která to ale je? Kozy, kozy. Dám se první, kterou potkám a už je to tady. Během chvíle jsem promočený, prашná cesta se mění v bláto, musím prostě nějak doklouzat k autu. Pod prvním přístřeškem se pak převléknu, a přitom si klepu na čelo, co jsem to za troťla, že jsem si nevzal s sebou věci do deště. Jsem nepoučitelný.

Na zpáteční cestě přestalo pršet a z rokle začala stoupat mlha. Zastavuji a jdu to vyfotit. Ztratil jsem při tom někde krytku objektivu, problém

jsem ale hravě vyřešil tím, že jsem vzal funkční ponožku (bavlněná by prášila) a přetáhl ji přes objektiv. Jak půlka visela a plandala, bavila lidi, kamkoli jsem přišel, protože to jaksí připomínalo prezervativ...

Při sjezdu dolů do Tepelenë mně pastevci ukazovali, že mám jet opačně. Proč? Zvolnil jsem, sjíždím dolů pomalu, když tu potkám auto a řidič povídá, že deště uvolnily skály a silnice je zavalená obrovskými balvany. Musím se prý vrátit do Nivicë a jet do **Tepelenë přes Salari a Dukaj**. Z Nivicë vedla užší afaltka, zatáčky byly místy dost ostré na hraně strží, cítil jsem, že zadní kolo je občas mimo silnici, svodidla či patníky žádné. Raději nespěchám a hory objíždím do Dukaje zvolna a bezpečně. Škoda, že tu nebyl jiný řidič, scenérie byly nádherné, bohužel jsem si je užil jen ve chvílích, kdy jsem zastavil a rozhlédl se.

Zdejší lidé se tu živí zemědělstvím, pastevectvím a sběrem léčivých bylin. Nejkvalitnější maso v Al-

Bratajský most

Vnitrozemím na Albánskou riviéru, tak by se dala nazvat nově zrekonstruovaná asfaltová silnice z **Pe-shkëpi** přes **Brataj** až do **Qepara** nebo nahoru kolem **Kuče** na náhorní plošinu **Kurvelesh** až do **Tepelenë**. Zpřístupnila tak úžasné scenérie hornatého vnitrozemí jižní Albánie. Když jsme netušenou krásu horské krajiny s roklími a kaňony náhorní plošiny v roce 2022 objevili, byli jsme z té nádhery úplně v šoku. Byl jsem tu už 4× a myslím, že příště musím tuto oblast zařadit do itineráře na více dní. Fantastické místo.

Cesta byla dlouhá, naštěstí otevřeli před městečkem **Orikum** čerstvě dokončený **obchvat Vlory**, který cestu významně zrychlil. Netradiční trasa z vnitrozemí k moři a naopak (kopíruje SH8) vede malebným údolím **řeky Shushicë**, celá oblast nabízí řadu treků a najdou se tu i místa pro kempování. Ve zdejších vesnicích najdete ubytování v soukromí.

Jednou z oblastí, kde je krajina přístupnější, je **údolí řeky Shushice**. Jedním z cílů našeho albánského „vodního“ putování byl starý **Bratajský most** přes

Shushici asi 48 km od Vlory, postavený v 16. století během osmanské éry (9 metrů široký a asi 30 m dlouhý, 40°16'02.0"N 19°40'18.9"E). Zvláštností

Údolí řeky Shushicë nabízí výborná místa pro koupání. Jedno z nejhezčích je u Bratajského mostu, 2023.

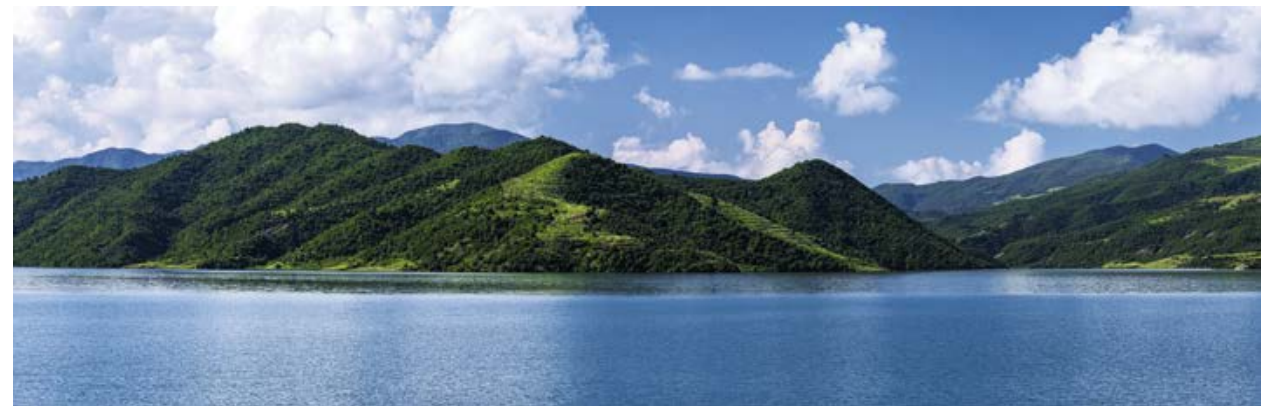
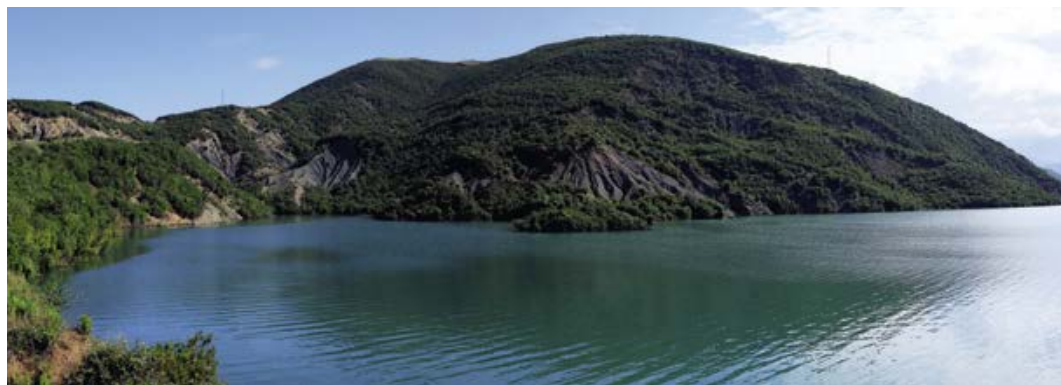

Přehrada na řece Devoll (Banjë Reservoir)

Řeka **Devoll** pramení v horách Grammos u řeckých hranic, za městem Maliq prochází Devoll dlouhým hlubokým kaňonem a pod městem **Gramsh** začíná 14 km dlouhá přehrada **Banjë** (Banjë Reservoir) s vodní elektrárnou vybudovanou roku 2016. Výška hráze 80 metrů patří k největším v Albánii. Řeka je dlouhá 196 km a pod městem Kuçovë se spojuje s řekou Osum, s kterou pak společně vytváří řeku Semanit.

Gramsh je typické albánské město, samo o sobě bez turistických zajímavostí. Nynější podobu získalo během komunistické industrializace, přesto si jistou pozornost zaslouží díky přírodním skvostům v okolí, jako jsou **vodopády Sotire** či průchod jedním z nejpůsobivějších albánských kaňonů **Holta**.

Kouzelný svět kaňonu Holta

Naštvaně se otáčím a vracím se zpět do Gramshe, nad ním u Drizë zahýbám do Kotorru, hlavním cílem je dnes **kaňon Holta**. Silnice je sice místy rozbitá, ale sjízdná, dokonce i odbočka po polní cestě ke vstupu do kaňonu je úplně v pohodě. Na konci cesty je Bar Restaurant Holta s bazénem s termální vodou, za ním je pak přístřešek s café barem, u něhož je dost místa pro parkování. Také tu stojí řada dodávek a bydlíků. Všude jsem četl,

že tohle je místo vhodné na odpočinek po průchodu kaňonem, ale spíš jsem zaznamenal, že naopak odsud lidé do něj vcházejí a vrací se stejnou cestou zpět. Byl jsem jedním z nich.

Hned vedle parkoviště byly schůdky dolů k řece, kterou se jde proti proudu do hlubin kaňonu. Tedy – pokud nejete z druhé strany od vesnice **Kabash** celé 3 kilometry po proudu řeky.

Bar Restaurant Holta s bazénem s termální vodou, 2023.

Není doporučeno vydávat se do kaňonu osamoceně, za nejistého počasí pak už vůbec ne. Jenže já jsem byl právě v té nevhodné situaci. Sám a před bouřkou. Hladina řeky se v takovém případě prý může prudce zvýšit a soutěska nemá únikové trasy. Nicméně jsem viděl řadu lidí, kteří přijeli na túru kaňonem také a myslel jsem, že šli přede mnou v době, když jsem si dával v baru kávu. Předpokládal jsem, že se s nimi potkám minimálně při jejich zpáteční cestě. Omyl. Oni si šli totiž do svých bydlíků odpočinout a prospat se. Přijelo ho zdolat víc lidí než Osum, ale asi neúspěšně, mnohé z nich odradilo hodně vody a hned zkraje v prvním zúžení silný proud a hloubka.

Vzal jsem si staré tenisky, potápěčský batoh a trekové hůlky. Fotoaparát a mobil byly tedy dobře schované, vyrazím. Bohužel jsem nevěděl, že v červnu teče ještě tolik vody a že chci-li projít aspoň prvním úzkým hrdlem nedaleko vstupu, zaplavu si. Když jsem k němu došel, opatrně jsem

postupoval vpřed a hůlkami zkoumal hloubku. Když už jsem měl vodu po krk a hůlky pořád klešaly, bylo jasné, že neprojdou a jediná možnost byla proplavat. Byl jsem na vážkách, zda pokračovat. Přeci to nevzdám! Kousek jsem se vrátil, poutka hůlek omotal kolem zápěstí, pořádně utěsnil batoh a vrhl jsem se vší silou do proudu vody. Byl tak silný, že mě strhával zpátky a víceméně jsem se plácal na místě. K tomu všemu se mi hůlky začaly motat do nohou, to by tak scházelo, aby mi ještě ony udělaly další problém, proud stačil. Musel jsem pořádně zabrat a pomocí úchopů za hrany skal po obou stranách jsem se kousek po kousku dral dravou vodou. Konečně jsem ucítil dno! Vytlačil jsem se kousek stranou za skálu, aby mě proud zase nestrhl zpátky a hrnul jsem se na mělčinu do bezpečí.

Měl jsem si vzít do batohu suché tričko na převlečení, abych nemusel pořád foťák a mobil schovávat, protože po koupeli ze mne črčela voda, ruce byly obsazené hůlkami a mokrá technika by ne-

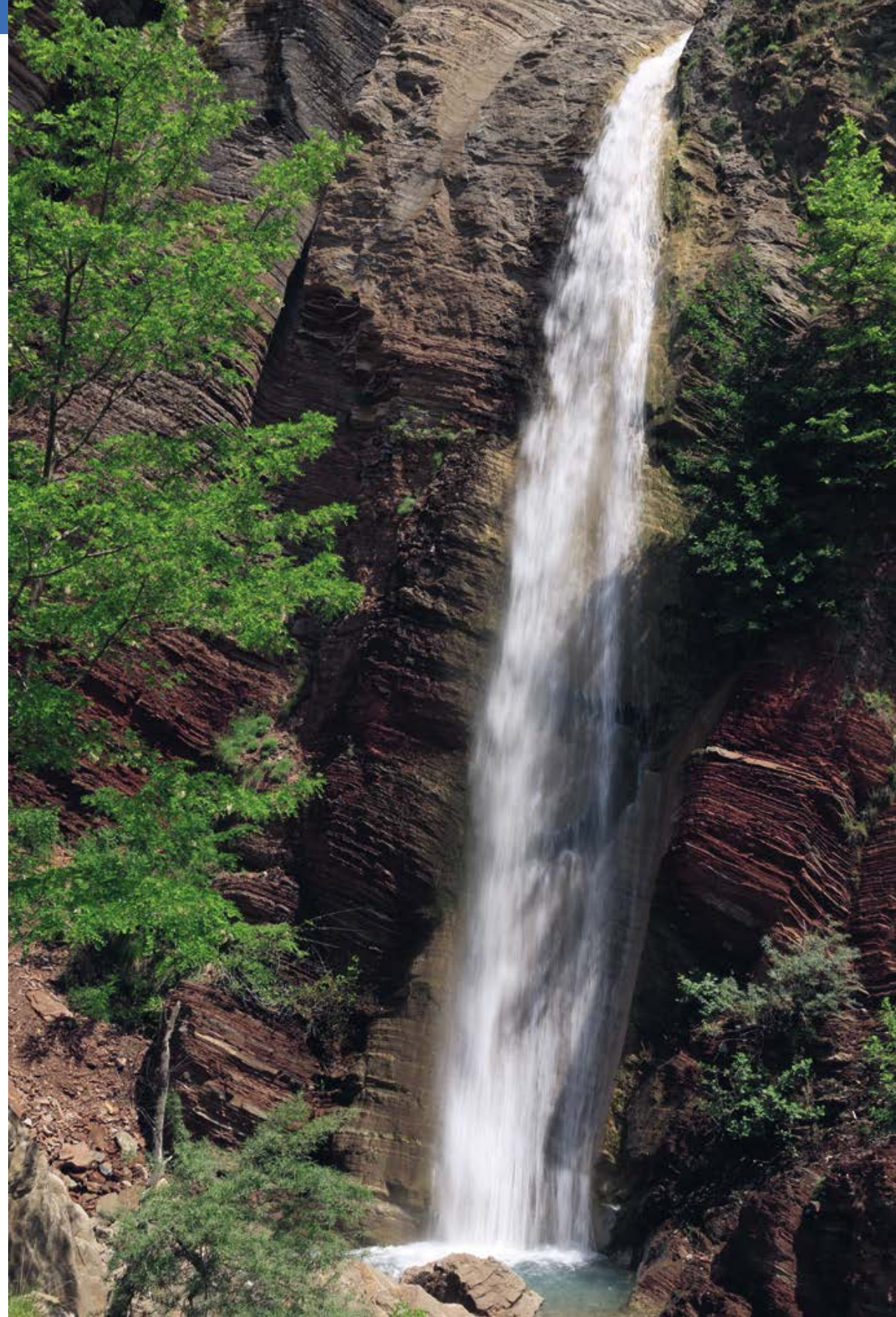
Vodopád Shëngjergji

Když jsme letos na samém začátku července jeli na vodopád **Shëngjergji** na východ od Tirany, nebyl ještě v aplikaci Mapy.cz. Zaznamenal jsem proto pro ně cestu nahoru. Po návratu domů už v mapách byl.

Vodopád byl fajn, voda byla kupodivu dostatečně teplá na to, abychom do tůně vlezli. Každopádně na konci června už neteklo tolik vody, aby se dalo říci, že byl famózní. To platí i o jiných vodopádech, které jsme letos v červnu navštívili. (41.3291478N 20.0325544E).

Cestu k vodopádu lemují horské vesničky, 2023.

Nahoře: Někdo zaparkuje auto až do moře, 2023.

Na špičce mysu jsou na jihozápadním pobřeží pěkně opuštěné pláže, trochu se ale projdete. Je tu i bar a restaurace (41, 34' 16.298300" 19, 27' 25.761600"). Tato část je asi nejhezčím koutem mysu, ale severovýchodní strana mysu je neskutečný extrémní binec, děs běs. Částečně za to mohou odpadky naplavené řekami, které zde ústí do moře, nicméně smetiště je jistojistě hlavně „práce“ rybářů a jiných šikulů, kteří si tu navíc „parkují“ auta v moři a generují na dřívě pěkném pobřeží vrakoviště lodí i aut. Jedna návštěva Rodonu stačila, pro mě to byla ztráta času.

Kyklopovo oko

Po bouřce a přivalovém dešti jsem konečně mohl vyrazit na Kyklopovo oko (*Syri i Cikllopit / Cyclops Eye Natural Pools*) poblíž Tirany. Autem jsem projel skoro až na konec vesnice **Krrabë**, kde byla možnost zaparkovat a vypravit se k přírodnímu „bazénu“, který vymlel potok do vápencového masivu. Lákalo mě jezírko s tyrkysovou vodou obklopené vápencovými skalisky. K místu se váže řada legend, jedna praví, že sem vesničané zahrnali

Kyklopa, který jim ničil majetek. Poté, co tu netvor naposledy vydechl, změnilo se prý místo jeho spočinutí na jezero ve tvaru srdce.

Neveliké ale docela hluboké jezírko vypadá díky prostředí spíš jako bazén, do kterého odvážlivci skáčou ze skály nad ním. Ostatní na plochých omletých kamenech polehávají nebo sledují skokany, jestli se vynoří. Pokud je dost vody, je k vi-

zemí a na okrajích silnice byly cyklostezky. Tady to skutečně prokouklo.

Do **Starého města** vstupuji bazarovou branou z **bulváru Aqif Pasha** a hned na začátku ulice Xhaferr Kongoli mě zaujaly dvě věci. Vlevo pěkně upravená restaurace **n'Fole**, vpravo neméně zajímavá malá taverna **Kala**. Tady si něco dám, až budu odcházet. Zatím jdu ale do středu města k proslulé Královské mešitě (*Xhamia e Mbrettit*) z roku 1492, kdy ji nechali vybudovat Turci. Nejstarší mešita na albánském území sloužila po zákazu náboženství komunisty v roce 1967 jako agitační středisko.

Kolem přestavěných nebo zrekonstruovaných domů pokračuji dál k pravoslavnému **kostelu Panny Marie** (*Kisha e Shën Marisë*). Kněz mi umožnil vstup dovnitř, a dokonce dovolil vyfotografovat nádherný bohatě zdobený ikonostas. Po-

Nejstarší albánská mešita v Elbasanu nepůsobí příliš honosným dojmem, 2023.

V taverně Kala jsem si pochutnal na tradičním Tavë Elbasani, 2023.

Restaurace n'Fole, 2023.

ukázal pak i na další řezbářské klenoty. Četl jsem, že kostel nebyl komunisty zbourán jen díky tomu, že úzkými uličkami nemohly projet buldozery.

Po prohlídce Starého města jsem hledal jiný vý-
chod než ten, kterým jsem přišel. A povedlo se. Na severní i východní straně už hradby nebyly, proloužil jsem se proto uličkami do severozápadního cípu, odkud jsem měl na dosah poslední historický cíl – antické divadlo. Dalo mi chvíli práci

Pravoslavný kostel Panny Marie. K vidění je například bohatě zdobený ikonostas, 2023.

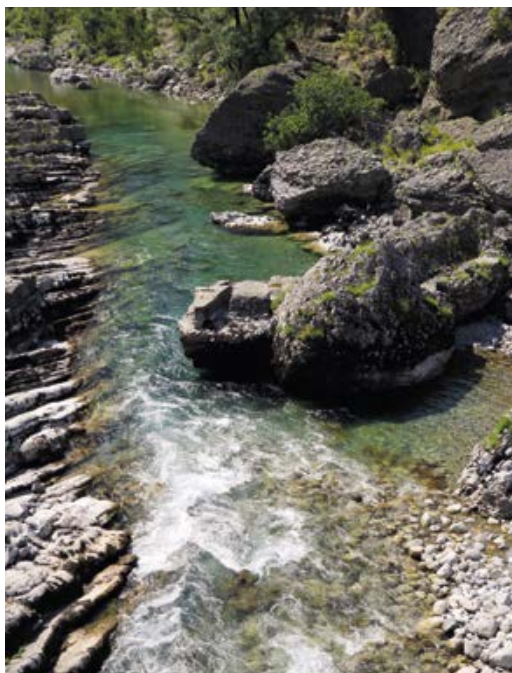

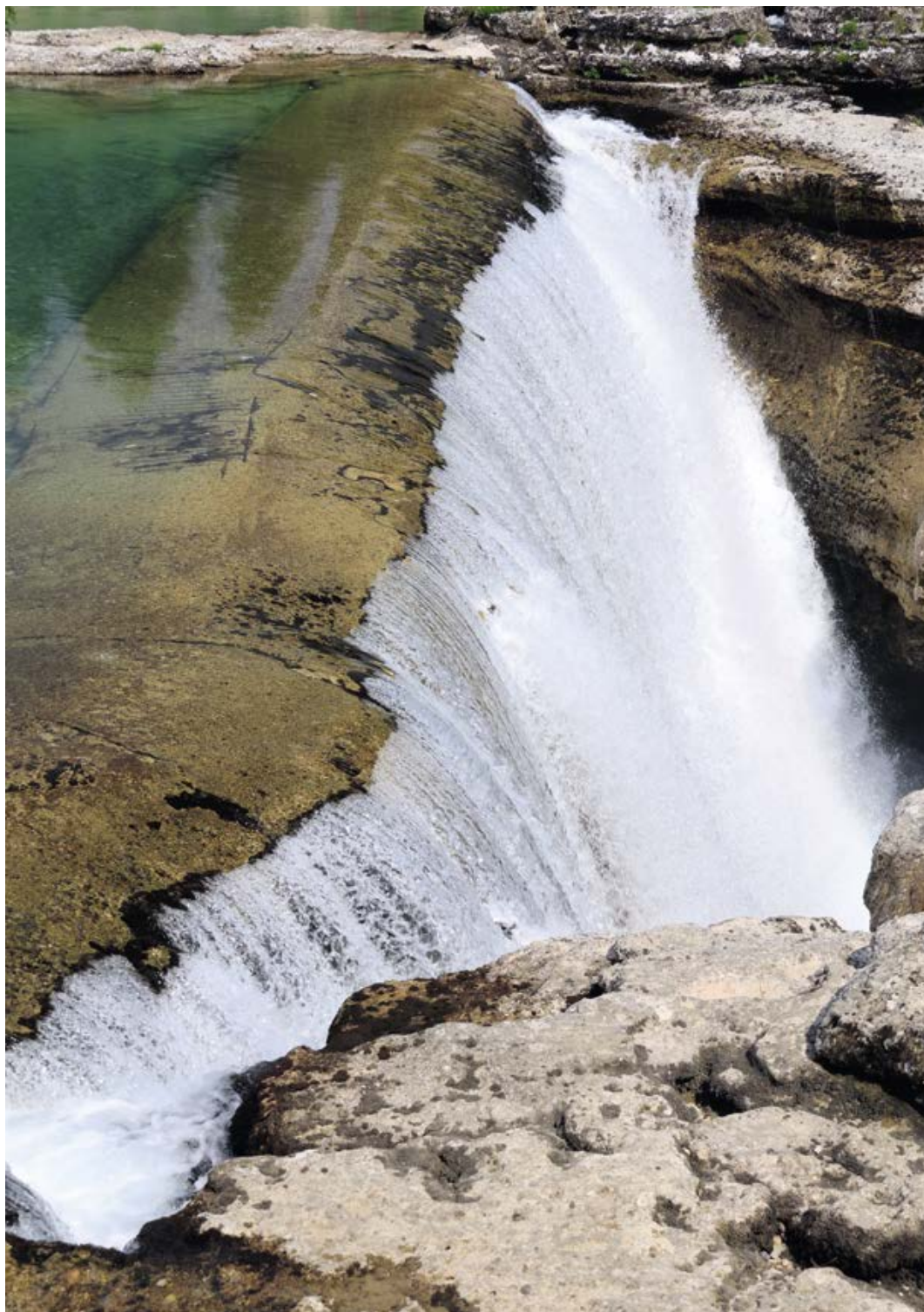
Kaňon řeky Cijevny / Cepu

Od meandrů řeky Crnojeviče jsme měli namířeno k **Hridskému jezeru u Plavu (ČH)**. Cesta do Gusinje byla ale snazší přes Albánii. Rozhodli jsme se proto vyzkoušet nový hraniční **přechod** mezi **Cijevnou a Grabonem**.

Od chvíle, kdy jsme tento kaňon objevili, jezdíme podél **Cemu** čili **Cijevny** z/do Albánie doslova záměrně. Na obou stranách hranic už jsou nové asfaltky a malý přechod zrychluje cestu mezi Tamarou a Podgoricí. Jenže jak komu. Těhle krása jen tak neodoláte. Řeku jsem si nazval Morači 2, protože asi v délce 25 km tvoří podobný velkolepý kaňon, který je v příhraniční oblasti s Albánií hluboký přes 1000 m. Skály tvoří často jakési terasy zasahující do řeky, což je skvělá pobídka ke skákání do vody tam, kde je řeka dostatečně hluboká. Na březích potkávám ruiny vodních mlýnů a starých kamenných domů, mě ale fascinují malé oblázkové pláže, často lemované divokými fíkovníky a granátovými jablky. Prostě musím zastavit

„Niagarské“ vodopády

Řeka Cijevna (albánsky Cem) pramení v Albánii v Proklatých horách, v Černé Hoře má pak délku 33 km (celkovou má 65 km). Pod Podgoricí se u Mahaly spojuje s řekou Morača.

„Niagara“ je název tradiční restaurace na velmi pěkném místě u řeky Cijevny nedaleko Podgorici, která asi 100 m po proudu protéká soustavou skal tvořících menší kaňony v krasové krajině. Voda řeky padá hluboko do jí vyhloubeného kaňonu a bílý vodopád velmi připomíná Niagarské vodopády. Odtud už nebylo daleko k názvu **Niagara** (42.3835381N, 19.2791981E).

Vodopády jsou nejpůsobivější na jaře, letos díky deštům dokonce tekly ještě v červnu. Asi nejbohatší na vodu jsou v březnu nebo dubnu, kdy tvoří v okolí hlavního vodopádu i četné malé kaskády,

kteří si hledají cestu malebnou krasovou krajinou. Krásné místo, vzdálené jen deset minut jízdy od Podgorici, poskytne i příjemné osvěžení v chladné řece nad vodopádem. Na druhé straně řeky je vinařství „Plantaža“, které vyrábí slavné červené víno „Vranac“, které mám moc rád a při putování po Balkáně ho opětovně vyhledávám a s chutí večer popiji.

Vodopády jsou často už v průběhu léta vyschlé, můžete se pak procházet malými kaňony suchou nohou. Uvidíte zase ale, že vodopád nemá až tak přirozený původ. Před 150 lety tu totiž farmáři postavili nad korytem řeky menší přehradu s úmyslem vytvořit vodopád kvůli přesunu vodního mlýna na mletí obilí. Po hraně hráze se dá přecházet na druhou stranu řeky.

Hridské jezero

Navečer jsme přijeli do **Plavu** za účelem treku ke krásnému **Hridskému jezeru** na černo-horsko-albánské hranici. Hned z kraje jsme uviděli šikovný kemp, podmínky, možnosti i cena byly vyhovující, tak jsem šel vybrat místo pro stan. Začalo se ale zatahovat, museli bychom si hodně pohnout, abychom zakempeovali před případným deštěm. Od západu se černé bouřkové mraky rychle blížily a začaly padat první kapky. Stanování proto zavrhuji a rychle hledám přes Booking cenově dostupné ubytování. Našli jsme penzion **Eco Village**

Jasavic nad městem, objednal jsem pokoj a čekáme na potvrzení. Déšť zesiluje. Hurá, vyšlo to, Míša bere telefon s mapou a vyrážíme. Šplháme se do strmého kopce, voda už teče proudem, asfaltka najednou končí a začínají ostřejší serpentiny, bláto a kamení. V tu chvíli jsem vděčný za 4x4, začínám ale pochybovat, zda jedeme skutečně správně! Mapa tvrdí, že ano, tak to pomalu šněrujeme v bouřce dál. Penzion se objevil, dočvachtali jsme k němu v proudech vody, dali si hned pivo na přivítanou a objednali večeři. Déšť byl tak silný, že přšelo i na velikou terasu, která byla vlastně jídelnou. Zkrátím to. Nebýt toho, že jsme se tam potkali s partou českých turistů, kteří osídlili zbývající pokoje a společně jsme prožili skvělý večer, byli bychom nadmíru zklamaní. Měli auta z půjčovny a říkali, že ten krpál sotva vyjeli a možná spálili spojku. Paní domu s dcerou rozhodně nebyly dobré kuchařky, na celé patro byla jediná koupelna a hlavně záchod, takže hrozilo čůrání z balkonu, cena za stravování versus kvalita naprosto nepřiměřená. Nedoporučujeme.

Bouřkový večer nad Plavem, 2022.

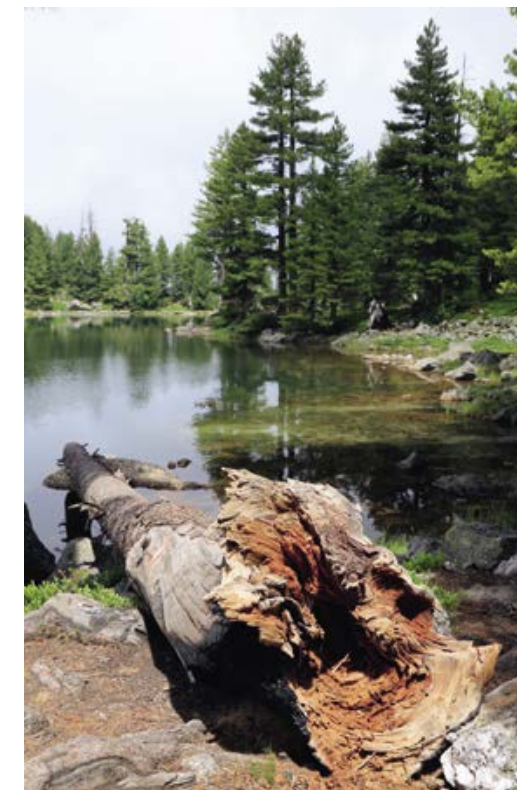

Hridské jezero, 2022.

Po včerejší děsivé bouři jsme se nakonec vypravili k Hridskému jezeru nad Plavem u albánských hranic. Ráno bylo sice ještě zataženo, ale předpověď říkala, že se postupně vyčáší, tak jsme vyrazili.

K jezeru jsme jeli z Plavu západní stranou přes **Komaraču** po cyklostezce. V místě, kde prudce odbočuje vpravo, jsem poslušně uhnul na stezku **PL04** a napojil se tak na červenou značku **Balkánských vrcholů**. Za **Samef's Cottage** pokračujeme po cyklo cestě, červená se tu odpojila do lesa. O kus dál vpravo míváme **Bakoviča katun**, kde je ještě tradiční farma s ovceci a kravami, kde od bači koupíme při zpáteční cestě 2 kg čerstvého sýra za 10 €. Zkusíme dojet k přístřešku nad jezerem, celkem sjízdna široká cesta nahoru je dlouhá, většinou v lese, pěšky by nás nebavila, získáme tím čas i na túru po horách.

Podářilo se, parkujeme nad jezerem a slézáme 70 výškových metrů dolů k němu strmou strání. Nádherné jezero s křišťálově čistou vodou leží ve výšce 1968 m n. m. pod horou **Bogičevica** (2374 m n. m.) a **Hridským kršem** (2358 m n. m.), podle kterého dostalo své jméno. Rozlévá se v nej-

Červená „garáž“ je bivak, vyznačený v mapě, 2021.

nacházíme, ale další je zase skrytá hluboko pod sněhem. Je jasné, že se musíme nějak probojovat na severní stráň a tam zkusit štěstí s nalezením cesty. Sníh je měkký, hodně to klouže, musíme chodit trochu bokem a zasekávat do něj hrany bot. Nesmeky s kovovými hroty máme dole v autě! Občas podklouzneme a trochu se svezeme, nesmíme ale dopustit, abychom se rozjeli, protože pod námi jsou hromady ostrých kamenů, ty by nás pěkně rozbily a pořezaly. Nikde nikdo, sami dva, signál nula. To je (asi jediná) nevýhoda lokalit, kam nikdo moc nechodí.

Udělal jsem rozestup a různě přelézáme skaliska, kloužeme po ledu a sněhu, je to docela únavné a čas letí. Konečně zahlédneme na jednom ka-

Chvilí sníh, chvíli kamení. Značení stezky se ztratilo pod sněhem, snažíme se jít (snad) podle červené linie v mapě, 2021.

Velký a Malý Medvěd, 2021.

meni ve stráni cosi červeného a ano, je to značka! Opatrně stoupáme nahoru, únava už je přeci jen cítit. Nenápadná kozí stezka nás vede k cíli. Jsme nahoře, objímá nás kosodřevina **Velkého sedla** 2145 m n. m. Když se vydýchám, jdu hledat místo na focení hory i údolí, Míša jde pátrat po cestě na Medvědy. Když mi ji posléze ukáže, okamžitě odmítám lézt nahoru, se svou nerovnováhou a možnými závratěmi by to byl doslova hazard. Pod stráň Medvěda je asi osmisetmetrová propast, žádné lano či jiné jištění. Když člověk uklouzne nebo zavravorá, nestačí možná ani zamávat. Tohle je

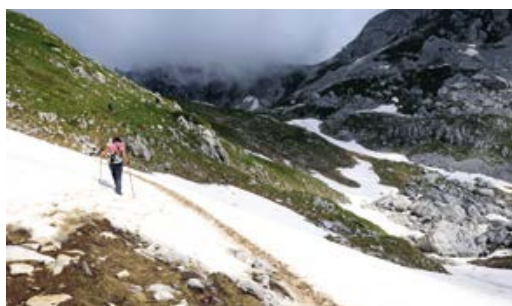
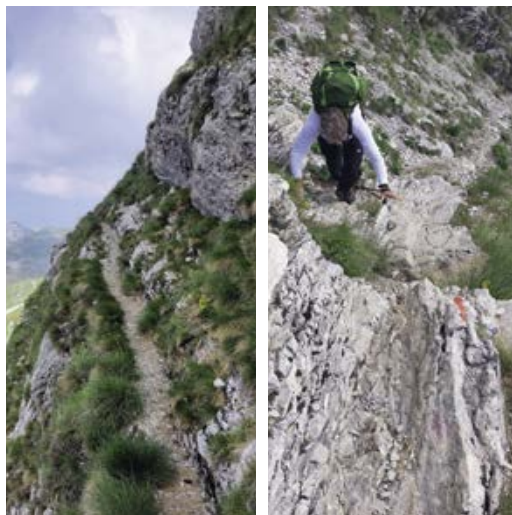

Vpravo štítý Savin Kuk a Vrch Šijemena, 2021.

Míša statečně stoupá nahoru k Medvědům, 2021.

Lepím se vpravo na skálu, kousek vedle vlevo sráz, něco pro mě. Konečně se dostáváme dovnitř pohoří, kde se cesta klikatí přes sněhová pole.

Lepím se vpravo na skálu, kousek vedle vlevo sráz, něco pro mě. Naštěstí se na příkrém exponovaném místě objevilo lano, s jeho pomocí to snad dokážu. A ejhle, zrada – několik skob bylo zrovna v těch záludných místech vytržených. Zaslechl jsem, jak někdo říká, že lano sem dali kvůli smrtelným pádům, což mé psychice tedy fakt nepomohlo.

Po překonání tohoto výstupu se konečně dostáváme dovnitř pohoří, kde se cesta klikatí nahoru dolů přes louky i sněhová pole. Jdeme údolím, které vpravo lemují holé horské štíty a vlevo naopak zelené kopce se zajímavými tvary. Kudy vede cesta v dálí vidíme i díky poutníkům před námi, usnadňují nám orientaci v terénu bez toho, že bychom museli hledat každou značku. Kocháme se krásnou okolní přírodou a jen musíme dávat pozor, abychom se místy po sněhu nebo ledu nesesunuli, kam nechceme.

Na zdolání Kuku je lepší počítat s celým dnem i když záleží samozřejmě na fyzické kondici, strachu z výšek a délce zastávek. Někdo se zdrží u jezírka, někdo tu skončí, otužilejší se v něm i vykoupou. Mě klasicky zdržovalo fotografování, hlavně pak čekání na to, až odplují mraky a na hory blikne sluníčko nebo než ze skály v popředí odejdou turisté, kteří se tam rozvalili s krmením.

Pro výstup je vhodná vyšší treková kožená obuv, terén se dost mění, z pěšin na loukách se prochází sněhovými poli i sutí, která dost prokluzuje a sype se. Hodí se trekové hole. Předcházeli nás mladší ročníky ale i několik zkušených vysokohorských turistů z Čech, ale ti nějak spěchali, fotku si udělali až v horském sedle **Velká Previa**. Ale každému, co jeho jest. Potkali jsme také mladý skotský pár jen v teniskách a s malinkou lahvičkou vody, trable měli zvláště na kluzkém sněhu nebo právě v suťovišti.

Přestávku na oběd jsme udělali nahoře na vyhlídce na hory i jezírko **Zeleni Vir** pod námi, které bylo ještě v obležení sněhu. Vrchol Bobotova Kuku byl zatím v mracích, konečně se ale homole majestátního Kuku nesměle ukázala a my vidíme, kam budeme šplhat. Potěš pánbůh. Říkám Míše, že jí čeká opět „práce“ s mojí navigací, protože když naproti vidím strmý výstup, mám chuť sejít jen k jezírku a počkat na ní. „Jo jo, počítám s tím,

treku, mohu to zkusit, ale obávám se, že to nezvládnou.“ „Dobře, hlavně už pojd. A neboj se, to dáš!“ Převýšení přes 850 m bude stát nějaký ten pot, ale zvědavost na výhledy z vrchu nás motivuje jít. Odhaduji, že nahoru šlo během dne asi 40–50 lidí, počet ukazuje, že tento výstup není pro každého a už vůbec ne pro lidi, kteří mají strach z výšek. Takový přirozený výběr.

Vyhlička nad jezírkem Zeleni Vir, 2021.

neboj, zvládneme to. Přeci si nenecháš 'Boboták' ujít. A zvláště výhledy, na které jsi se tak těšil.“ Dobře, jdu, ale jistý si svým výstupem tedy nejsem. Dole si řada lidí nabírá z průzračně čistého jezírka do lahviček vodu, někteří vysedávají. Čekám až odejdou, abych získal snímek čisté přírody bez turistů. Pěkné místo. Vidíme odsud masiv **Zupci** (2309 m n. m.), který vypadá jako čelist plná ostrých zubů. Moc pěkné panorama.

Od jezera je skvělý výhled na masiv Zupci, 2021.

Bobotov Kuk ze sedla Velká Previa, 2021.

Jak se tak krmím, přichází dvojice seniorů asi tak mého věku, zvolna, v klidu, jako roboti... Slyším češtinu, zdravím a ptám se, jak to jde. Prý se nemohou zastavit, aby neztratili tempo a odvalu. Zamávám a přeji šťastnou cestu.

Pro jistotu se jdu podívat, jak vypadá ze sedla Velká Previa sestup na druhou stranu ve směru **Biljegov Do** a **Žabljak**. Stráň s většími kameny pokrytá sutí, to vypadá hůř než současný výstup. Skotský pár si nicméně tento sestup vybral k návratu, sledujeme je, jak to v teniskách zvládnou. Suť s nimi ujíždí, kymácejí se v ní jak větve ve větru, chce to dost dobrou rovnováhu, aby neseděli pořád na zemi. Museli zvolnit a obcházet kameny tak, aby sestup zmírnili. Zdá se, že to nakonec zvládnou, ale když jsme odcházeli, potáceli se ještě mezi kameny, pod nimi už byla jen jedna dlouhá stráň s ostrou sutí. Posledních pár desítek metrů výstupu na vrchol Kuku je třeba přidržovat se lan, protože cesta se vine kolem vrcholu a pod lezcem je příkrý sráz. Pro lidi, trpící závratí a strachem z výšek, to je cesta absolutně nevhodná, spadnout se tu dá snadno. Plácek nahoře je poměrně malý a reálných historek o tom, jak snadno se dá zřítit a zahynout je poměrně dost.

Díky strachu z cesty zpět jsem si relax nahoře moc neužil. O to lepší bylo poznání, že až na výjimky s průlezy a místy s utrženými kotvami lana jsem cestu zpět zvládl lépe a rychleji než nahoru. Když jsem přišel k autu, zhluboka jsem si oddechl a prohlásil, „přežil jsem!“ :)

Dvojporce 600 g se 7 druhů masa, 2021.

Vyhlídková cesta kolem Durmitoru a do Plužine

Podvečerní světlo bylo ideální na focení, vypravili jsme se proto po vyhlídkové trase Durmitoru ve směru na **Pišče** a **Plužine**, cílem bylo podívat se aspoň na chvíli na **Pivsko jezero**. Celá cesta kolem Durmitoru byla naprosto úžasná a perličkou byla přehrada sama.

Cestou kolem hor jsme viděli farmy, napadlo nás koupit si tu nějaký sýr, jen najít tu správnou. Moji rádcové ji našli na pravé straně (na mapě snad Lovkvice?) a koupili jsme si celé kolo výborného zralého ovčího sýra. Na cestě domů jsme tam o rok později zamířili znovu a koupili totéž. Bylo to o trochu dražší, ale i tak byla cena i kvalita skvělá, příště opět nebudu váhat.

K přehradě se strmě sjíždí serpentinami z náhorní plošiny a na řadě míst jsou plácky k zastavení na místech s pěknými vyhlídkami. **Pivské jezero** je opravdu nádherné a chtěli bychom si jeho delší návštěvu zařadit do nějakého příštího cestovního

plánu. Pro některé z vás může být zcela zásadní informace, že hned za mostem je prodejce domácích vín, likérů a pálenky. Ostružinový likér byl vynikající. Vzadu za městečkem Plužine jsou pak pláže na koupání.

Na pláních nad přehradou vznikají ranče a penziony nové generace.

Vynikající zralý ovčí sýr se dá koupit na farmách podél vyhlídkové silnice.

Pivské jezero

Řeka a kaňon Tara

Kaňon končí na soutoku **Tary** s řekou **Pivou** na hranici s Bosnou a Hercegovinou, s níž vytváří řeku **Drinu**, která teče na sever do **Sávy**. Jméno řeky Tary je ilyrského původu. Nejkrásnější pohled na kaňon shora je na střední části toku z vyhlídky **Čurevac** (1 625 m n. m.). Výstup i následný sestup na Čurevac zabere asi 90 minut. Stojíme nad kaňonem řeky dlouhé 144 km a odhadujeme, kde že je hluboký až 1300 m, o kterých jsem se dočetl. Tok řeky v jeho sevření je dlouhý 78 km, čehož využívají firmy nabízející plavby na raftech. Cena závisí na délce plavby (10–20 km), v roce 2022 dosáhla 45 €. Pod vyhlídku je možné dojet autem směrem na **Javorovaču**. Z hlavní cesty za **Kovačkou Dolinou** odbočíme vpravo a úzkou silničkou se proboujeme až na malé parkoviště. V sezóně je placené a v chatce se dá koupit i něco k pití. Zkraje léta jsou všude louky poseté kvítím plné motýlů, zážitek z úžasných výhledů je tím silnější a fotografové se opravdu vyřádí. V roce 2021 jsme se u řeky Tary zdrželi déle, zkoušeli jsme se dostat až k ní dolů. Nejsnazší to asi bude někde kolem mostu u osady **Đurđevića Tara**,

Kaňon řeky Tara, 2021.

Kaňon řeky Morači

Řeka Morača teče ze severu hlubokým údolím na jih, cestou postupně vyhloubila do vápence a dolomitu kaňon, kterým se zpěněná a divoká klikatí až do hlavního města Podgorici, kde se k ní připojuje řeka Zeta. Výškový rozdíl mezi dnem údolí a okolními vrcholy může být přes 1 000 metrů, nad Podgoricou tvoří břeh řeky svislé vápencové stěny a v širším korytě pak říční terasy. Za metropolí protéká úrodnou rovinou a vlevo se do Skadarského jezera. Největším levým přítokem je pod Podgoricou stejně nádherná Cijevna, v Bioči se do Morači vlevo Mala rijeka a jejich soutok tvoří úžasnou scenérii.

Tok řeky kopíruje zdejší silnice M-2, více na severu převážně vytesaná ve skalách a vedoucí 32 tunely a pod mnoha převisy. V tunelech se ještě nesvítilo a pokud jsou v zatáčke nebo delší, oslnění sluncem vjedete víceméně do tmy. Nepomohly mi ani dálková světla, protože stěny tunelů vykutané do skal světlo pohlcují a pokud před sebou nevidím zadní světla, nevím vlastně, kam jedu. Musím vždy výraz-

ně snížit rychlost, abych stačil stěně uhnout a zabránit tak srážce. Silnice je jinak úzká a pokud řidiči spěchají nebo jedou nezodpovědně, chápu, proč může být jízda tak nebezpečná. Dokládají to četné pomníčky s květinami a fotkami obětí autohavárií.

Kláster Morača

Kaňon nazývaný Platije po 35 km končí u kláštera Morača. Středověká památka pochází ze 13. století, klášterní komplex zahrnuje mimo budov kláštera i kostel zasvěcený Zesnutí Bohorodičky, zahrady, včelíny, atp.

Po vyrabování kláštera Turci musela být původní výzdoba v 16. stol. opravena a přemalována, protože Turci rozbili střechu a asi 70 let do kláštera přšelo. Z dochovaných fresek je nejvýznamnější cyklus ze života proroka Eliáše (*Sveti Ilija*).

Blízko kláštera je čtyřicetimetrový **vodopád Svetigora**.

